

Bibliographie van de Vlaamsche Plaatsnaamkunde

(Begin XIXe eeuw tot en met 1926)

door H. J. VAN DE WIJER,

Professor aan de Universiteit te Leuven.

Het mocht een feit van niet geringe beteekenis heeten, dat op het VIIIe Vlaamsche Philologencongres te Gent (10/11 April 1926) de werkzaamheden van de Afdeeling voor Taalkunde uitsluitend aan de Vlaamsche toponymie konden gewijd worden. Het bleek toen wel dat de toponymie in Vlaanderen, na lang zoeken, voor goed nieuwe banen was opgegaan. De tentoonstelling, die het ons gegund werd bij dezelfde gelegenheid in te richten, was bedoeld als een daad van piëteit tegenover de werkers van het eerste uur, als een spoorslag ook voor de aankomende toponymisten ⁽¹⁾.

Velen echter — zelfs ingewijden — vermoedden toen niet, dat de toponymische belangstelling in onze gewesten van zoo ouden datum was, vooral niet dat zij zoo algemeen en intens is geweest. Zal ik zelf bekennen dat, toen ik

⁽¹⁾ Als grondslag bij het inrichten van deze tentoonstelling, bewezen ons de bibliographie van G. KURTH (N°. 23) en het bibliographisch overzicht van J. GESSLER (N°. 11) zeer groote diensten. Op deze basis en de gegevens uit beneden te vermelden bronnen werd later door ons voortgewerkt.

de opdracht van de Commissie voor Toponymie en Dialectologie aanvaardde, een volledige bibliographie op te maken van de studie der Vlaamsche plaatsnamen, ik maar een flauwe voorstelling had van den overvloedigen oogst, die mij wachtte.

Men beeldt zich al te gemakkelijk in, dat het optreden van G. KURTH op het Geschied- en Oudheidkundig Congres te Antwerpen (1885), en vooral te Namen (1886), de eerste schakel is geweest van de toponymische bedrijvigheid hier te lande, ook wel dat deze zich nadien heeft bepaald bij de werking van enkele Oudheidkundige verenigingen.

Wij denken er natuurlijk niet aan het belang van dit optreden van KURTH, en vooral zijn invloed op de wetenschappelijke beoefening van de toponymie in het minst te onderschatten, wij geven grif toe dat de meeste bijdragen van ouderen datum volkomen waardeloos zijn : alleen moest de nadruk gelegd worden op het feit, dat de plaatsnaamkunde bij ons op dit oogenblik reeds een evolutie van nagenoeg een eeuw achter den rug heeft.

Wij beschikken op dit oogenblik niet over den noodigen tijd om dit historisch verloop hier na te gaan.

Laten wij terloops alleen vermelden het in 1828 te Antwerpen verschenen verslag van WILLEMS (N^r. 342), de bijdrage van WILLEMS (N^r. 625) en KREGLINGER (N^r. 291) in het *Bull. Com. Stat.* (1845 en 1847), deze van DE SMET (N^{rs}. 611, 612) en GRANDGAGNAGE (N^r. 15) in de *Mém. Ac. Roy.* (1850, 1851 en 1854).

Er worde echter in het bijzonder gewezen op de studie van J. BROECKAERT (N^r. 584), die in het jaar 1863 met nadruk de aandacht vestigt op het groote belang voor de taalkunde van de namen « niet alleen van onze steden en dorpen, maar van de talrijke wijken, gehuchten, straten en zelfs van de kleinste stukken lands ».

Ook en vooral op die van K. DE FLOU (*N^r...*), die reeds in 1879 ⁽¹⁾ een duidelijk afgebakend plan ontwierp van een uitgebreid toponymisch onderzoek in West-Vlaanderen, dat hij echter zelf — en alleen ! — moest verwezenlijken ; en ten slotte op de ongewone bedrijvigheid die er — al is het ook met zekere tusschenpoozen — heel het Vlaamsche land door heeft geheerscht, in het Westen vooral, maar ook in het Oosten, in Antwerpen en in Brabant.

Het lag dan voor de hand, dat wij geen enkel Vlaamsch taal- geschied- of oudheidkundig tijdschrift mochten verwaarloozen, en — wie weet het niet ? — het getal dier tijdschriften is « legio » ! ⁽²⁾ Bijdragen uit dag- en weekbladen konden, natuurlijk niet in aanmerking komen.

Ook de schifting van het materiaal was niet altijd gemakkelijk. Waar het er in de eerste plaats op aankwam den toponymist een kijk te gunnen op de evolutie in het verleden en hem tevens in de ruimste mate de opzoekingen en het inzamelen van het materiaal te vergemakkelijken, was het soms vrij moeilijk de preciese lijn te trekken, die de toponymie scheidt van de topographie, van wat men genoemd heeft de « géographie historique », van meer algemeene taalkunde, archeologie of folklore.

Men moge het me niet ten kwade duiden, als ik hierbij misschien niet altijd de noodige consequentie heb getoond

(1) In den vorm van een brief aan het Bureel van het XVIIe Nederlandsch Taal- en letterkundig congres te Mechelen, die — vreemd genoeg — bij deze gelegenheid niet eens besproken werd.

(2) Noodgedwongen heb ik dan wel eenig excerpeeringswerk — dat ik als minder belangrijk meende te mogen beschouwen — door mijn studenten laten verrichten, steeds natuurlijk onder mijn toezicht en met latere controle. Ook was het niet altijd gemakkelijk volledige verzamelingen van alle oude tijdschriften op te diepen.

Zoo kan en zal het allicht gebeuren, dat hier en daar nog een top. bijdrage verscholen ligt in een toevallig ontbrekende aflevering, of dat een kleiner artikel over het hoofd werd gezien, vooral in tijdschriften als *Rond den Heerd* e. a., die wegens de talrijke rubrieken « Vragen en Wenken », « Waar 't vliegen wilt, » enz. moeilijk om excerpeeren zijn.

en hier en daar, vooral bij sommige Vlaamsche steden, bijdragen vermeld, die b. v. eerder historisch, dan zuiver toponymisch zijn.

Ook waar er, in publicaties van Waalsche zijde (uitgaandè o. m. van Oudheidkundige kringen en Oudheidkundige congressen), nuttig materiaal voorhanden was voor de Vlaamsche toponymie, werd er niet geaarzeld deze op te nemen.

Dit geldt natuurlijk ook voor de mededeelingen van Noordnederlandsche zijde op de Nederlandsche taal- en letterkundige congressen, in zooverre zij verband houden met onze plaatsnaamkunde.

Het spreekt van zelf dat deze Bibliographie — ideëel gesproken — én analytisch én critisch moest worden opgevat en uitgewerkt.

Daartoe volstond echter noch de tijdruimte, waarover ik beschikte tot het schrijven van deze bijdrage, noch de plaatsruimte, die dan toch niet absoluut onbeperkt kon heeten. Ik moest me dan wel bepalen bij zeer enkele analytische aanduidingen, die eenigszins ter oriëntteering kunnen dienen. Om dezelfde redenen viel vooralsnog niet te denken aan een critische bespreking van de aangehaalde bijdragen. Daarbij wordt nog in overweging gegeven, dat hier voor het eerst de bouwstoffen verzameld werden voor het schrijven van de geschiedenis der Vlaamsche toponymie, waarop dan liefst niet met zeer voorloopige opmerkingen vooruitgelopen wordt.

Men houde intusschen vooral op het oog, dat taalkundige verklaringen voor niet geschoolde philologen (zoals overigens historische theorieën voor niet - historici !) altijd een zeer gevaarlijk terrein blijven en dat inzonderheid de Celtomanie — van niet - Celtisanten ! lang geen waarborg is van wetenschappelijke degelijkheid.

Dit neemt niet weg, dat ook bijdragen van dezen aard hun historische waarde kunnen hebben en niet zelden elementen bevatten, die op nuttige wijze ter vergelijking kunnen aangewend worden, natuurlijk mits de gewenschte controle.

De « terminus ad quem » van deze Bibliographie, die aanvang neemt met het begin van de XIXe eeuw, is einde 1926. Aan de latere publicaties zal op bepaalden tijd een kort overzicht gewijd worden. Toch komt het me voor, dat nu reeds de aandacht moest gevestigd worden op twee in den loop van dit jaar (1927) verschenen werken van synthetischen aard, van de hand van twee beproefde toponymisten :

CARNOY, A. — Origine des noms de lieux des environs de Bruxelles. *Bruxelles*, z. j. (1927).

VINCENT, A. — L'origine des noms de lieux. *Brux.* 1927.

De jonge toponymisten mogen waarachtig niet klagen over gebrek aan voorlichting !

* * *

Wegens het overgrootte belang van de Noordnederlandsche en de Fransch-Vlaamsche toponymie voor de studie van onze Vlaamsche plaatsnamen, ware het natuurlijk zeer wenschelijk ook voor deze twee gebieden een volledige bibliographie te zien tot stand komen.

Er kon natuurlijk niet aan gedacht worden deze onderwerpen volledig uit te diepen. Maar de contactpunten zijn zoo veelvuldig en zoo interessant, dat het mij de moeite scheen te loonen, ook door een broksgewijze behandeling, tot verdere bewerking aan te sporen.

Dit is het doel der twee *Bijlagen*.

Voor Noord-Nederland gaat een analytische nota vooraf over de onmisbare *Nomina Geographica Neerlandica*.

Daarop volgen mijn voornaamste excerpten o. m. uit *Bijdr. Z. Vla., Maasgoww, Mag. v. Taalkunde, Hand. Ned. Congressen, Noord en Zuid, Taalgids, Tax. N. Bt., Taal en Letteren, Ts. Leiden*, enz.

In een paar andere rubrieken volgen dan enkele bijdragen over de spelling van de plaatsnamen en de Aardrijkskundige woordenboeken.

Over Fransch-Vlaanderen werd, naast enkel werk van meer algemeen aard, een en ander medegedeeld uit Vlaamsche tijdschriften en uit het *Bulletin* en de *Annales du Com. flamand de France*.

Nu er eenerzijds gegronde hoop bestaat dat de uitgave der *Nomina Geographica Neerlandica* zal voortgezet worden, ⁽¹⁾ en na de degelijke bibliographische bijdrage, die zeer onlangs van de hand van M. SCHÖNFELD ⁽²⁾ verscheen en een beredeneerd overzicht gaf van de studie der plaatsnamen in Noord en Zuid gedurende de laatste tien jaren, zal er ongetwijfeld in Noord-Nederland wel iemand opstaan, die dit zeer tijdroovend maar uiterst nuttig werk zal aanvangen.

Ook in Fransch-Vlaanderen, waar opnieuw warme belangstelling ontstaat en voor dit jaar een wedstrijd voor Toponymie uitgeschreven werd, moge de gewenschte « Boekenschouwer » gevonden worden !

* * *

Een paar woorden mogen volstaan, wat de aangenomen indeeling betreft.

⁽¹⁾ Vgl. MULLER, J. W. — Over Plaatsnaamkunde (Toponymie). *Ts. Aardr. Genootschap*, 2^e ser. XLIV 1927, 109.

⁽²⁾ Die Ortsnamenforschung in den Niederlanden, hauptsächlich während des letzten Jahrzehntes. I. Holland. II. Flandern. *Zs. f. ON. forschung*, II (1927), 168.

Ik beken openhartig dat ik op dat stuk niet naar groote spitsvondigheid gestreefd heb. Elke indeeling is immers uit den aard der zaak eenigszins subjectief en het leek me overbodig de moeilijkheden, die hieruit reeds voortspruiten bij het naslaan, nog te vergrooten.

Daarbij zou het aanwenden van een te groot aantal rubrieken het werk der verschillende schrijvers al te zeer, en zonder het minste nut, uit mekaar rukken.

Het namenregister doet de gelegenheid aan de hand om aan dit euvel, dat toch niet heelemaal kan vermeden worden, te verhelpen, zoodat daar ten minste de volledige bibliographie van elken schrijver aangeduid wordt.

Van een zaakregister, dat noodzakelijk zeer breedvoerig moest uitvallen, kon op dit oogenblik geen sprake zijn.

De gebruikte indeeling is in hoofdzaak, namelijk met uitzondering van de eerste twee afdeelingen, van plaatselijken aard.

De eerste Afdeeling bevat vooral algemeene bijdragen, werken of tijdschriftartikels van methodologischen of bibliographischen aard, synthetische bijdragen die heel Vlaanderen of een groot (niet speciaal af te bakenen) gedeelte ervan aanbelangen, ook historische werken van algemeen aard, die in ruime mate de toponymie tot basis hebben.

De tweede Afdeeling groepeerde de bijdragen, welke bepaalde speciale vraagstukken behandelen, o. a. de verschillende toponymische bestanddeelen, suffixen, enz. ; natuurkundige, geographische of andere begrippen, die in de toponymie tot uiting komen ; ook enkele synthetische of historische bijdragen van meer beperkt belang.

De begrippen Vlaanderen en Vlaming en de Reinaert-toponymie gaan vooraf in twee afzonderlijke rubrieken.

In de derde, vierde en vijfde Afdeelingen komen achtereenvolgens de groepen Antwerpen-Brabant, Limburg-Luik, Oost- en West-Vlaanderen (met Henegouw) aan de beurt.

Onder A. *Generalia* worden de bijdragen vereenigd, die betrekking hebben op het heele gewest of een groot deël ervan.

B. groepeert eventueel de top. bijdragen, die bepaalde steden of dorpen aanbelangen, waarvan de toponymie min of meer stelselmatig onderzocht werd.

C. *Varia* bevat alle andere bijdragen van meer beperkt lokaal belang.

De zesde Afdeeling wordt gewijd aan het vraagstuk der gemoderniseerde spelling van onze Vlaamsche plaatsnamen. Oud en nog steeds onopgelost !

In de zevende Afdeeling ten slotte vermelden wij vooral historische en geographische werken (in hoofdzaak verzamelingen), die onmisbare toponymische hulpmiddelen uitmaken ; daarna in een speciale groep de — ongelukkig te weinig — bibliographische repertoria.

Enkele technische aanduidingen over de gebruikte methode bij het aanduiden der bibliographische gegevens zullen wellicht als gewenscht voorkomen.

1. Bij de alphabetische rangschikking der schrijvers komt, bij samengestelde Vlaamsche namen met *Van*, *Van de* (*den*, *der*) en *De*, alleen het hoofdwoord in aanmerking, ook al worden zij in één woord geschreven: in dit laatste geval wordt echter de scheiding door een - aangeduid.

Bij Fransche familienamen komt, om alle misverstand te vermijden, het hoofdwoord alleen dan vooraan, als zij in feite in meer dan een woord geschreven worden.

De naam van den schrijver, die alleen door initialen aangeduid wordt, en uit vaste gegevens kan opgemaakt worden, wordt tusschen vierkante haakjes geplaatst.

Artikels zonder naam van schrijver worden voorafgegaan door X.

2. Om plaatsruimte uit te sparen, worden bijdragen uit tijdschriften enz. aangehaald alleen met vermelding van den jaargang : ook voor tijdschriften zooals 't *Daghet* en *Maasgouw*, waar twee jaargangen in één boekdeel, met of zonder afzonderlijke pagineering, worden vereenigd.

In tijdschriften als *Emulation* wordt volgens de doorloopende reeks geciteerd, niet volgens de verschillende *séries*. Komt het tijdschrift niet voor in de *Lijst van Bronnen*, dan wordt ook het jaartal opgegeven.

Om dezelfde reden vermelden wij enkel de aanvangsbladzijde, al wordt de lezer hierdoor minder nauwkeurig ingelicht.

3. Een titel tusschen ronde haakjes moest uit den inhoud opgemaakt worden.

Waar een reeds elders aangehaalde bijdrage herhaald wordt, vervangt X. het gewone volgnummer.

Ik vervul ten slotte graag een aangenamen plicht met mijn hartelijken dank te betuigen aan al diegenen, die me bij dit moeizame werk hebben ter zijde gestaan. Aan de velen vooreerst, die mij op de Universiteitsbibliotheek te Gent, de Koninklijke Bibliotheek en het Rijksarchief te Brussel en de Universiteitsbibliotheek te Leuven met de uiterste bereidwilligheid hulp hebben geboden, aan meer dan een collega, leerling of jongen vriend, die zich met eenig 'excerpeeringswerk' heeft willen belasten of mij vaak materiele last van de schouders heeft genomen.

Dat bij dit werk, naar aanleiding waarvan door een plaagziek collega van « het vat der Danaïden » werd gewaagd, de nagestreefde volledigheid, spijs zeer veel moeite, wellicht toch niet volkomen werd bereikt, moge men mij niet ten kwade duiden. Voor nuttige aanvullende wenken en mededeelingen houd ik me natuurlijk altijd ten zeerste aanbevolen.

Kortenberg, 17 September 1927.

LIJST VAN BRONNEN EN VERKORTINGEN.

- Ac. Roy. Bull.* — Bulletin de l'Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique. Bruxelles, 1832-1926.
- Anthrop.* — Bulletin de la Société d'Anthropologie de Bruxelles. Bruxelles, I-XL ; 1883-1925.
- Antw. Arch.* — Antwerpsch Archievenblad, uitgegeven op last van het Gemeentebestuur, door P. Génard ; van XXI. door F. J. Van den Branden. Antwerpen, I-XXVII ; 1864-z. j. 2° Reeks I, 1926.
- Arch. Belg. Ann.* — Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique. Anvers, I-LXXIII ; 1848-1926.
- Arch. Belg. Bull.* — Bulletin de l'Académie d'Archéologie de Belgique. Anvers, 1864-1925.
- Arch. Brux.* — Annales de la Société Royale d'Archéologie de Bruxelles. Bruxelles, I-XXXI ; 1887-1923.
- Arch. Engh.* — Annales du Cercle archéologique d'Enghien. Enghien, I-VIII ; 1880/88-1915/22.
- Arch. Liège.* — Bulletin de l'Institut Archéologique liégeois. Liège, I-L ; 1852-1925.
- Arch. Liège Chron.* — Chronique Archéologique du pays de Liège. Organe mensuel de l'Institut Archéologique liégeois. Liège, I-XVII ; 1906-1926.
- Arch. Limb.* — Publications de la Société d'Archéologie dans le duché de Limbourg. Maestricht, I-III ; 1864-1866. Later : Publications de la Société historique et archéologique dans le duché de Limbourg. Maestricht, Ruremonde, IV-LII ; 1867-1916.
- Arch. Maastr.* — Annales de la Société historique et archéologique à Maestricht. Maestricht, I-II ; 1854/55-1856/58.
- Arch. Taalk.* — Archief voor Nederlandsche Taalkunde, verzameld door A. de Jager. Amsterdam, I-IV ; 1847/48-1858-54.
- Arch. Taalk. N.* — Nieuw Archief voor Nederlandsche Taalkunde, verzameld door Dr A. de Jager. Amsterdam, 1855, 56.

- Art Arch.* — Bulletin des Commissions Royales d'Art et d'Archéologie. Bruxelles, I-LXV ; 1862-1926.
- Art Hist. Liège.* — Bulletin de la Société d'Art et d'Histoire du diocèse de Liège. Liège, I-XXI ; 1881-1923.
- Ban.* — De Banier. Maandschrift gewijd aan Vlaamsche en Maatschappelijke belangen, Letterkunde en Wetenschappen. Uitg. door de Limburgsche Afdeeling van den Vlaamschen Katholieken Landsbond. Hasselt, I-XII ; 1894-1905.
- Beff.* — Le Beffroi (Arts, héraldique, archéologie), publié par James Weale. Bruges, I-IV ; 1863-73.
- Belf.* — Het Belfort. Tijdschrift toegewijd aan Letteren, Wetenschappen en Kunst. Gent, I-XIV ; 1886-1899.
- Belg. Mus.* — Belgisch Museum voor de Nederduitsche Tael- en Letterkunde en de Geschiedenis des Vaderlands, uitgegeven op last der Maatschappij tot bevordering der Nederduitsche tael- en letterkunde, door J. F. Willems. Gent, I-X ; 1837-1846.
- Biek.* — Biekorf. Dit is een leer- en leesblad voor alle verstandige Vlamingen, verschijnende 24 maal 's jaars. Brugge, I-XXXII ; 1890-1926.
- Bijdr.* — Bijdragen tot de Geschiedenis bijzonderlijk van het aloude Hertogdom Brabant, uitgegeven door P. J. Goetschalckx. Hoogstraten, Ekeren-Donk ; I-XIII, 1902-1914. Later : Bijdragen tot de Geschiedenis uitgegeven door P. J. Goetschalckx en Fl. Prims. Antwerpen, XIV-XVII (Nieuwe reeks I-IV) ; 1922/23-1926.
- Bijdr. Mech.* — Bijdragen tot opheldering der geschiedenis van Mechelen. Mechelen, I-II ; z. j.
- Bijdr. N. B.* — Bijdragen tot de Geschiedenis, Oudheden, Letteren, Statistiek en beeldende kunsten der provincie Noord-Brabant door Dr C. R. Hermans. 's Hertogenbosch, I-II ; 1843-1845.
- Bijdr. Z. Vla.* — Bijdragen tot de Oudheidkunde en Geschiedenis inzonderheid van Zeeuwsch-Vlaanderen, verzameld door H. Q. Janssen en J. H. Van Dale. Middelburg, I-VI ; 1856-1863.
- Brab.* — De Brabander. Tijdschrift gewijd aan Geschiedenis, Oudheidkunde, Folklore en Geslachtkunde, Merchtem, I-IV ; 1919/22-1924/25.

- Brab. Folkl.* ⁽¹⁾ — Brabantsche Folklore. Bulletin van den Provincialen dienst voor Geschiedkundige en Folkloristische opzoekingen. Brussel, Zout-Leeuw, I-VI ; 1921/22-1926/27.
- Brab. Mus.* — Brabantsch Museum. Ook met den titel : Mengelingen voor de Geschiedenis van Brabant door Edw. Van Even. Leuven, 1871.
- Com. Flam. Ann.* — Annales du Comité flamand de France. Lille, Dunkerque, I-XXIX ; 1853-1908/09.
- Com. Flam. Bull.* — Bulletin du Comité flamand de France. Dunkerque, Lille, 1e sér. I-VII ; 1855 59-1875/76. N^{lle} série, Bailleul, I-III ; 1890/93-1900/1904.
- Com. Stat.* — Bulletin de la Commission centrale de statistique. Bruxelles, I-XXI ; 1843-1909/20.
- Congr. Arch.* — Annales de la Fédération des Cercles archéol. et hist. de Belgique (C. R. des Congrès). I-XXIV, 1885-1925.
- Dagh.* — 't Daghet in den Oosten Limburgsch tijdschrift voor alle Liefhebbers van Taal en andere Wetensweerdigheden. Hasselt, I-XXX ; 1885-1914.
- D. Wa. B.* — Dietsche Warande en Belfort. Antwerpen, 1900-1926.
- Eendragt.* — De Eendragt Veertiendaegsch Tijdschrift voor Letteren, Kunsten en Wetenschappen. Gent, I-XXX ; 1846/47-1875/76.
- Em.* — Annales de la Société d'Emulation de Bruges. Revue trimestrielle pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre. Bruges, I-LXIX ; 1839-1926.
- E. S.* — Eigen Schoon. West Brabantsch Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheidkunde, Folklore, Taalkunde. Assche, I-IV ; 1911-1914.
- E. S.-Br.* — Eigen Schoon en de Brabander. West-Brabantsch Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheidkunde, Folklore en Taalkunde. Orgaan van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring van West-Brabant en van den Gidsenbond der gouw Brussel. Merchtēn, IX (Nieuwe reeks, I) ; 1926/27.

⁽¹⁾ Verschijnt sedert den 3. Jg. afzonderlijk in het Nederlandsch en in het Fransch. De bijdragen worden vermeld volgens den oorspronkelijken tekst.

Fla. — La Flandre. Revue des Monuments d'histoire et d'antiquités (Gilliodts - Van Severen, J. Weale, Vanden Bussche, Gaillard). Bruges, I-XVI ; 1867/68-1885.

Fragm. — Fragmenta. Maandschrift voor de Geschiedenis van steden en dorpen in Vlaanderen. Thielt, I-III ; 1886/87-1888/89.

Géo. Anv. — Bulletin de la Société de Géographie d'Anvers. Anvers, I-XLVI ; 1877-1926.

Géo. Brux. — Bulletin et C. R. des Actes de la Société Royale belge de Géographie. Bruxelles, I-L ; 1876-1926.

Germ. — Germania. Tijdschrift voor Vlaamsche Beweging, Letterkunde, Kunst, Wetenschap, Onderwijs, Staathuishoudkunde, Handel, Nijverheid en Verkeer. Brussel, I-VII ; 1898/99-1905.

Hag. — De Hagelander. Tijdschrift toegewijd aan de herovering en het behoud van « Eigen Taal en eigen Zeden » en aan de verheerlijking van het Hageland. Zout-Leeuw, I-VII ; 1893/94-1900.

Hag. G. — Hageland's Gedenkschriften. Thienen, 1907-1926.

Hist. Arch. — Revue d'Histoire et d'Archéologie. Bruxelles, I-IV ; 1859-64.

Hist. Tourn. Bull. — Bulletin de la Société historique et littéraire de Tournai. Tournai, I-XXV ; 1846/48-1892/94.

Hist. Tourn. Mém. — Mémoires de la Société historique et littéraire de Tournai. Tournai, I-XXV ; 1853-s. d.

Hist. Tourn. Ann. — Annales de la Société historique et archéologique de Tournai. N^{le} série, Tournai, I-XV ; 1896-1912.

Kemp. Mus. — Kempisch Museum. Maandschrift gewijd aan Geschiedenis en Oudheden. Turnhout, I-II ; 1890-1891.

K. V. A., V. en M. — Koninklijke Vlaamsche Academie. Verslagen en Mededeelingen. Gent, 1887-1926.

Leod. — Leodium, revue liégeoise. Chronique mensuelle de la Société d'Art et d'Histoire du diocèse de Liège. Liège, I-XIX ; 1902-1926.

Lett. T. V. — Lettervruchten van « Met Tijd en Vlijt ». Leuven, 1863.

Lew. Bijdr. — Leuvensche Bijdragen op het gebied van de Germaansche Philologie en in 't bijzonder van de Nederlandsche Dialectkunde. Sedert 1921 : L. B., Tijdschrift voor Moderne Philologie. Antwerpen, Lier, Leuven — 's Gravenhage, I-XVIII ; 1896-1926.

Limb. — Limburg. Maandschrift. Maeseyck, I-VIII ; 1919, 20-1926/27.

Limb. Bijdr. — Limburgsche Bijdragen, uitgegeven door het Leesgezelschap van Hasselt. Hasselt, 1902-1921/22.

Limb. Jb. — Limburgsch Jaarboek. Wetenschappelijke en Letterkundige bijdragen (Limburgsche Maatschappij voor Letterkunde en Wetenschap). Bilsen, I-IV ; 1892/93-1895/96.

Looz. — L'Ancien pays de Looz. Tablettes mensuelles illustrées, concernant l'histoire et l'archéologie de la province de Limbourg. Hasselt, I-XVIII ; 1896-1914.

Loq. ⁽¹⁾ — Loquela. Blad voor eigen vlaamsche taalliefhebberij enz. Rousselaere, I-XV ; 1881, 82-1895.

Maasg. — De Maasgouw. Weekblad voor Limburgsche Geschiedenis, Taal en Letterkunde. Sedert 1882, 83 : Orgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde, verschijnende onder bescherming van het Provinciaal Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde in Limburg. Maastricht, I-XXVI ; 1879-1909.

Mag. — Magazijn van Nederlandsche Taalkunde. Tijdschrift ter praktische beoefening der Nederlandsche taal, hoofdzakelijk ingericht voor den onderwijzersstand, en ter zelfoefening van allen, die prijs stellen op zuiverheid van taal en spelling. 's Gravenhage, I-VI ; 1847-1852.

Mag. N. — Nieuw Nederlandsch Taalmagazijn. Tijdschrift voor de werkdadige beoefening, vergelijking en veredeling onzer moedertaal. 's Gravenhage, I-IV ; 1853-1857.

Mechl. — Mechlinia. Maandschrift voor Oudheidkunde, Geschiedenis, Kunst, Taal- en Volkskunde. Mechelen, I-V ; 1922-1925.

(¹) Verscheen later als : Loquela van GUIDO GEZELLE tot Woordenboek omgewerkt (door J. CRAEYNST). Amsterdam, 1907.

- Mél.* — Bulletin de la Section scientifique et littéraire de la Société des Mélaphiles de Hasselt. Hasselt, I-XLI ; 1860-1913.
- Mél. Borm.* — Mélanges Camille de Borman. Liège, 1919.
- Mél. Fell.* — Mélanges Feller. Notes de philologie wallonne. Liège-Paris, 1912.
- Mél. Moell.* — Mélanges Charles Moeller. I-II. Louvain, 1914.
- Mél. Kurth.* — Mélanges Godefroid Kurth. I-II. Liège, 1908.
- Mél. Pir.* — Mélanges d'histoire offerts à Henri Pirenne. I-II. Bruxelles, 1926.
- Meng. N. B.* — Geschiedkundig Mengelwerk over de provincie Noord-Brabant, bijeengebragt door C. R. Hermans. 's Hertogenbosch, I-II ; 1889-1841/42.
- Meng. Oud.* — Audenaerdsche Mengelingen uitgegeven door Lodewijk Van Lerberghe en Jozef Ronsse, onder medewerking van J. Ketele. Audenaerde, I-VI ; 1845-1854.
- Meng. Will.* — Mengelingen van historisch-vaderlandschen inhoud (J. F. Willems). Antwerpen, 1827/1830.
- Mess. Sc. Arts.* — Messenger des Sciences et des Arts. Gand, 1823-1830.
Id. ou Nouvelles Archives historiques, littéraires et scientifiques. Gand, 1833-1839.
- Mess. Sc. Hist.* — Messenger des Sciences historiques. Gand, 1839-1896.
- Midd.* — De Middelaer of Bijdragen ter bevordering van Tael, Onderwijs en Geschiedenis (J. B. David). Leuven, I-III ; 1841-1843.
- Mus. B.* — Le Musée belge. Revue de philologie classique. Louvain-Liège, I-XXX ; 1897-1926.
- Mus. B. Bull.* — Bulletin bibliographique et pédagogique du Musée belge. Louvain-Liège, I-XXX ; 1897-1926.
- N. D. K.* — Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle. Tijdschrift toegewijd aan Taal- en Letterkunde, Kunst, Geschiedenis en Onderwijs. Antwerpen, I-XIX ; 1878-1896/97.
- Ned. Congr.* — Handelingen van de Nederlandsche taal- en letterkundige Congressen. I-XXXII, 1849-1912.

- Nedd. Lett.* — Nederduitsche Letteroefeningen. Gent, 1884.
- Ned¹. Ms. of Ts.* — Nederduitsch Maandschrift. Sedert II. Jg. : Nederduitsch Tijdschrift. Gent, I-IV ; 1862-1866.
- Ned. Mus.* — Nederlandsch Museum. Tijdschrift voor Letteren, Wetenschappen en Kunst, onder het bestuur van J. F. J. Heremans. Gent, I-IX ; 1874-1882 ; 2^e Reeks, I-X ; 1888-1891/92.
- N. Leven.* — Nieuw Leven voor het arrondissement Aalst. Maandblad voor Volkskunde, plaatselijke geschiedenis, letterkunde, schoone kunsten en kritiek. Aalst, I-III ; 1908/09-1910/11.
- N. Z. Ned.* — Noord en Zuid. Taalkundig Tijdschrift voor de beide Nederlanden, ten behoeve van onderwijzers, vooral van hen, die zich voor eenig examen voorbereiden, onder red. van T. H. DE BEER, met medewerking en steun van hoogleeraars, leeraars en onderwijzers in de beide rijken. Sedert XII. Jg. : Tijdschrift ten dienste van onderwijzers, bij de studie der Nederl. taal- en letterkunde, onder red. van T. H. DE BEER en C. H. DEN HERTOEG.
Sedert XVIII. Jg. : onder red. van T. H. DE BEER. Culemborg, Gent, I-XIX ; 1878-1896.
- N. Z. Vla.* — Noord en Zuid. Maandschrift voor Kunsten, Letteren en Wetenschappen, onder red. van A. SNIEDERS, enz. en met de medewerking van verscheidene letterkundigen uit Noord- en Zuid-Nederland. Brussel, Antwerpen, I-VI ; 1862, 63-1867, 68.
- O. K. Aalst.* — Annalen des Oudheidkundigen Krings van het voormalig Land van Aalst. Aalst, I-IX ; 1904/05-1913.
- O. K. Dend.* — Oudheidkundige Kring der Stad en des voormaligen Lands van Dendermonde. Gedenkschriften. Dendermonde, 1^e ser. 1868-66/67. 2^e ser. I-XVI, 1868-1913.
- O. K. Gent Bull.* — Bulletin der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent. Gent, I-XXXIV ; 1893/94-1926.
- O. K. Gent Hand.* — Handelingen der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent. Gent, I-XVII ; 1894/95. 1923.
- O. K. Hal.* — Gedenkschriften van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring van Halle. Hal, I-III ; 1924-1926.

- O. K. Iep.* — Annales de la Société historique, archéologique et littéraire de la ville d'Ypres et de l'ancienne West-Flandre. Ypres, I-IX ; 1861-1880.
- O. K. Kortr. Bull.* — Bulletin van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring te Kortrijk. Kortrijk, I-XI ; 1903/04-1913/14.
- O. K. Kortr. Hand.* — Handelingen van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring te Kortrijk. Kortrijk, I-VII ; 1908-1912. Nieuwe Reeks : Kortrijk, I-V ; 1921-1925/26.
- O. K. Mech.* — Handelingen van den Mechelschen Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst. Mechelen, I-XXIX ; 1890-1924.
- O. K. Oud.* — Handelingen van den Oudheid- en Geschiedkundigen Kring van Audenaerde, van zijne Kastelnij en van den lande tusschen Maercke & Ronse. Audenaerde, I-VII ; 1906-1926.
- O. K. Waas.* — Annalen van den Oudheidkundigen Kring van het land van Waes. St-Niklaas, I-XXXVIII ; 1861-1926.
- O. M. O.* — O. M. O. Maandblad van den Vlaamschen Leeraarsbond van het Officieel Middelbaar Onderwijs. Antwerpen, Borgerhout, I-VI ; 1921-1926.
- Oudh. K.* — Oudheid en Kunst. Tijdschrift van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring voor Brecht en omstreken. Brecht, I-XVII ; 1905-1926.
- Oudh. L. Hass.* — Lessen van Geschied- en Oudheidkunde. Hasselt, 1922.
- Pag. Bibl.* — Paginae Bibliographicae. Brussel, I ; 1926.
- Phil. Bijdr.* — Philologische Bijdragen. Bijblad van « Het Belfort ». Gent. I-V ; 1892-1896.
- R. d. H.* — Rond den Heerd. Een leer- en leesblad voor alle lieden. Brugge, I-XXV ; 1866-1890.
- R. d. H. Arch.* — Archiven-Boek van Rond den Heerd. Een bijvoeg voor geleerde Vlamingen. Brugge, I-IV ; z. j.
- Rev. Instr.* — Revue de l'Instruction publique (Les tomes I-III ; Revue pédagogique). Gand, Tirlemont, Mons, Bruges, I-LVII ; 1853-1914.

- Rev. Phil.* — Revue belge de Philologie et d'Histoire. Recueil trimestriel, publié par la Société des études philologiques et historiques. Bruxelles, I-V ; 1922-1926.
- Rev. Tourn.* — Revue Tournaisienne. Histoire, Archéologie, Art, Folklore. Tournai, I-X ; 1905-1914.
- Soc. Litt. Limb.* — Bulletin de la Société scientifique et littéraire du Limbourg. Tongres, I-XL ; 1852-1926.
- Soc. Phil. Ann.* — Annuaire de la Société pour le progrès des études philologiques et historiques. Année 1910-11.
- Soc. Phil. Ann. Bull.* — Annuaire-Bulletin id. Années 1898/99, 1900/1901, 1902.
- Soc. Phil. Bull.* — Bulletin philologique et historique id. I-II, 1920-1921.
- Taalg.* — De nieuwe Taalgids. Tweemaandeliks Tijdschrift onder red. van J. Koopmans en Dr C. G. N. de Vooy. Groningen, I-XX ; 1907-1926.
- Tax.* — Taxandria. Gedenkschriften van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring der Kempen. Turnhout, I-XII ; 1903, 04-1920 + Jg. 1921, 1922, 1923.
- Tax. N. B.* — Taxandria. Tijdschrift voor Noordbrabantsche Geschiedenis en Volkskunde. Bergen-op-Zoom, I-XXVI ; 1894-1919.
- T. en L.* — Taal en Letteren. Zwolle, 's Gravenhage, Leiden, Utrecht, I-XVI ; 1891-1906.
- T. en L. Tilb.* — Tijdschrift voor Taal en Letteren. Tilburg, I-XIV ; 1918-1926.
- T. Lb.* — De Taal- en Letterbode, onder redactie van Dr E. Verwijs en Dr P. J. Cosijn. Haarlem, I-VI ; 1870-1875.
- Toek.* — De Toekomst. Tijdschrift voor Onderwijzers. Gent, I-XLI ; 1857-1897/98.
- Ts. Leid.* — Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde, uitgegeven vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Leiden, I-XLV ; 1881-1926.
- Univ. Brux.* — Revue de l'Université libre de Bruxelles. Bruxelles, I-XXXI ; 1895, 96-1925/26.

- Vad. Mus.* — Vaderlandsch Museum voor Nederduitsche-
Letterkunde, Oudheid en Geschiedenis, uitgegeven door
C. P. Serrure. Gent, I-V ; 1855-1868.
- Verh. Mech.* — Geschiedkundige Verhandelingen rakende de
stad Mechelen. Mechelen, 1872/74.
- Vla. Congr.* — Handelingen van de Vlaamsche Philologen-
congressen. I-VI, 1910-1923.
- Vla. G.* — De Vlaamsche Gids. Gent, I-XIV ; 1905-1925/26.
- Vla. Kb.* — De Vlaamsche Kunstbode. Maandelijks h tijd-
schrift voor kunsten, letteren en wetenschappen onder
redactie van A. J. Cosijn (later J. Bouchery). Antwerpen,
I-XLII ; 1871-1913.
- Vla. Mus.* — Vlaamsch Museum voor Letterkunde, Oudheid,
Geschiedenis, Kunsten en Wetenschappen, uitgegeven door
Alex. Tillot met medewerking van onderscheidene letter-
kundigen. Leuven, 1875.
- Vla. Scho.* — De Vlaamsche School Tijdschrift voor Kunsten,
Letteren en Wetenschappen, uitgegeven door de St-Lukas-
gilde, onder het bestuer van den Redaktieraed en met de
medewerking der bijzonderste nederduitsche schrijvers.
Van II. Jg. (1856) af wordt de lijst der medewerkers opge-
geven en voortdurend gewijzigd. Antwerpen, 1855-1887.
Later : de Vlaamsche School- Tijdschrift voor Kunsten,
Letteren, Oudheidkunde en Kunstnijverheid. Nieuwe Reeks,
Antwerpen, I-XIV ; 1888-1901.
- Vla. Za.* — Vlaamsche Zanten. Maandschrift over gebruiken,
geschiedenis en taalkunde uitgegeven door de Wasche
Zanters, onder leiding van J. Van Vlierberghe. St-Nikolaas,
I-V ; 1899-1904.
- Volk & T.* — Volk en Taal. Maandschrift over gebruiken,
Geschiedenis, Taalkunde en Dietsche belangen, uitgegeven
door de Zantersgilde van Zuid-Vlaanderen. Ronse, Ware-
ghem, I-VII ; 1888-89/1894.
- Volksl.* — Ons Volksleven. Antw.-Brab. Tijdschrift voor
Taal en Volksdichtveerdigheid, voor oude gebruiken, Wan-
geloofkunde, enz. onder leiding van J. Cornelissen en J. B.
Vervliet. Brecht, I-XII ; 1889-1900.

Volkst. — Onze Volkstaal. Tijdschrift gewijd aan de studie der Nederlandsche tongvallen, onder red. van T. H. de Beer, enz.

Sedert II. Jg. : uitgegeven met ondersteuning der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden, enz. Culemborg, Roeselaere, I-III ; 1882-1890.

Wes. — Wesalia. Orgaan van den Oudheidkundigen Kring van Wuestwezel. Brasschaet, I ; 1926.

Will. Jb. — Jaarboek van het Willemsfonds. Gent, I-XXVII ; 1868-1895.

Will. J. F. — Jaarboek der letterkundige Vereeniging Jan Frans Willems, Afdeeling der maatschappij voor volksvoordrachten : Het Vlaamsche Volk van Antwerpen. Antwerpen, I-VI ; 1876-1887.

Will. Ts. — Tijdschrift van het Willemsfonds. Gent, 1896-1905.

Zs. f. Onf. — Zeitschrift für Ortsnamenforschung, hg. von Dr J. Schnetz. München-Berlin, I-II ; 1925/26-1926/27.

AFD. I. — ALGEMEENE BIJDRAGEN.

1. BERNAERTS, G. — Etudes étymologiques et linguistiques sur les noms de lieux romans et bas-allemands de la Belgique. *Arch. Belg. Ann.* XXXVII, 6 ; XL, 5.
Verslag door : BURBURE, L. DE en GÉNARD, G. *Arch. Belg. Bull.* 1879/84, 159.
2. BOUCHERY, J. — Nomina geographica Belgica. *K. V. A., V. en M.* 1897, 566.
Schrijven, namens het XXIIIe Ned. Taal- en Letterk. Congres te Antwerpen (1897).
Zie ook CLAERHOUT, J. Plaatsnamenkunde. *Belg.* XIII¹, 56.
3. CANON, L. (1) — Communauté d'origine des Belges. *Bruxelles*, 1919.
V. Toponymie celtique. VIII. Toponymie moderne.
Rec. VANNÉRUS, J. *Anthrop.* XXXV, 2, 11.
4. CUVELIER, J. (2) — Wat er ontbreekt in onze Limburgsche Geschiedenis. II. Plaatsnaamkunde. *Limb. Jb.* II, 5.
Belang en methode.
5. FLOU, K. DE. — Over bronnen voor Toponymie. I. De moderne bronnen. II. De oudere bronnen. *K. V. A., V. en M.* 1924, 619.
Rec. MANSION, J. *Leuv. Bijdr.* XVII, *Bijbl.* 100.

(1) « Toponymie » van hetzelfde gehalte vindt men bij BOGAERT, VAN DEN. — Recherches sur l'histoire primitive des Belges. Liège. *Anvers*, 1904.

— Fragments de l'histoire primitive des Belges. 3. Anvers. *Anvers*, 1905.

(2) Onder de vele bijdragen, die van Waalsche zijde het licht zagen om de belangstelling van het publiek gaande te maken, vermelden wij vooral :

DONY, E. — A propos d'un glossaire toponymique. *Rev. Instr.* LI, 22.

FELLER, J. — Pour la Toponymie wallonne : Comment faut-il faire la toponymie d'une commune ? *Bull. dict. gén. langue wall.* II (1907), 1.
Ook in *Mél. Fell.* 90.

— L'état des études toponymiques en Belgique. *Congr. Arch. Liège* 1909, II, 831. Ook in *Mél. Fell.* 98 en *Arch. Liège* XXXIX, 45.

HAUST, J. — Un projet de glossaire général de la toponymie wallonne. *Bull. dict. gén. langue wall.* II (1907), 13.

6. — Het tot stand brengen van top. naamlijsten (Vragen en stellingen). *Ned. Congr. Brugge 1884*, Progr. XXI.
7. — Oude gebruiken, enz. *R. d. H. XIV*, 361.
Brief gericht tot Bureel v/h Ned. Taal- en Letterk. Congres te Mechelen (1879) over het opmaken van systematische top. naamlijsten.
8. GALLÉE, J.-H. — Het opzoeken en verzamelen der Zuidned. plaatsnamen. ⁽¹⁾ *K. V. A., en M. 1899*, 371.
Brief aan de K. V. A. uit naam van het XXVe Ned. Taal- en Letterk. Congres te Gent (1899).
9. — Het belang van de studie der plaatsnamen en de methode van onderzoek. *Ned. Congr. Gent 1899*, 131.
10. — Over het belang van het onderzoek der Nederlandsche plaatsnamen voor de taalkunde (met bespreking). *Ned. Congr. Arnhem 1893*, 64.
11. GESSLER, J. — Bibliographie der algemeene en Limburgsche plaatsnaamkunde. *Limb. Bijdr. 1909/10*, 13.
12. — Bibliographie van het Limburgsch dialect. § 3. Studiën van bijzonderen aard. B. Plaatsnamen. *Limb. Bijdr. 1905*, 24.
13. — Toponymie of Plaatsnaamkunde in 2 lessen. *Oudh. L. Hass. 42*.
14. GITTÉE, AUG. — De principen der Namenvorming. *Toek. XXXI*, 505; 561 ; *XXXII*, 13.
15. GRANDGAGNAGE, CH. — Mémoire sur les anciens noms de lieux dans la Belgique orientale. *Ac. Roy. Mém. Cour. in 4°, XXVI. Brux. 1854/55*.
Verslag door : SCHAYES, M., BORGNET, D., en SMET, J. J. DE. *Ac. Roy. Bull. 1e sér. XXI²*, 254.
Zie ook NOUE, A. DE. — De quelques anciens noms de lieux, réponse à M. CH. GRANDGAGNAGE. *Arch. Liège V*, 291 ; VI, 337.

(¹) Zie hierover ook de nota van het Alg. Secretariaat bij de lezing van CL. BUVÉ. *Ned. Congr. Brussel 1906*, 183.

16. — Vocabulaire des anciens noms de lieux de la Belgique orientale. *Liège*, 1859.
17. GRIGNY, F. — Etat des villes de la Gaule Belgique avant le douzième siècle, avec des recherches étymologiques sur l'origine de leurs noms. *Mag. encycl. de MILLIN, A. E.* 2e a. (1797). V, 314 ; VI, 175 ; 6e a., (1800), I, 193 ; II, 345, IV, 55.
18. HAEGHEN, V. VAN DER. — Het opnemen van oude plaatsnamen ten plattelande. *Ned. Congr. Gent* 1891, 362.
19. HUYSMANS, C. — La toponymie belge. *Le Soir* 11-1-1904 ; Ook in : *Encycl. ill. du SOIR* V (1904), 38.
20. J. T. — De Aardrijkskundige namen in Vlaanderen. *Vla. G.* XIV, 529.
21. KINDERE, L. VANDER -. ⁽¹⁾ — Sur l'établissement des Francs en Belgique, spécialement d'après la toponomastique (met toponymische kaart). *Anthrop.* III, 39.
22. — Les origines de la population flamande. La question des Suèves et des Saxons (met toponymische kaart). *Ac. Roy. Bull.* 3e sér. X, 431.
Ook in : *Choix d'études historiques par L. VANDERKINDERE.* *Bruxelles*, 1909, 65.
23. KURTH, G. — La frontière linguistique en Belgique et dans le Nord de la France. 2 vols. *Ac. Roy. Mém. Cour.* in-8°, XLVIII. Brux. 1895/98.
(Carte dressée par le Major J. C. E. HENRY, ann. au volume II, *Brux.* 1899).
Het werk van KURTH berust in hoofdzaak op toponymische gegevens. Zie ook Bibliographie. II, 125.

⁽¹⁾ Zie beneden WAUTERS, A. N°. 47. Vgl. ook KINDERE, I. VANDER-. — Les origines... etc. Réponse à M. Wauters. *Ac. Roy. Bull.* 3e sér. XI, 211 en GANTRELLE, J. — Les Suèves des bords de l'Escaut. Réponse à MM. A. Wauters et L. Vanderkindere. *Ac. Roy. Bull.* 3e sér. XI, 190.

Verslag door : LE ROY, WILLEMS en VANDERKINDERE.
Ac. Roy. Bull. 3e sér. XV, 807, 818, 825.

Rec. DASSONVILLE, A. — La frontière linguistique etc.
Biek. VII, *Bijbl.* I.

Vgl. nog : CLAERHOUT, J. — De taalgrens. *Phil. Bijdr.*
V, 48.

HUYSMANS, C. — Limburg in het werk van Prof. KURTH.
Zie Nr. 498.

X. — De Taalgrens in Luik en Limburg. *Zie Nr.* 508,

X. — Oordnamen. *Zie Nr.* 268.

24. — Du but et des moyens d'action des sociétés
historiques de province. *Congr. Arch.* Anvers 1885,
128. Vœu de la quatrième section. *Ibid.* 90, 197.

25. — Les glossaires toponymiques. *Congr. Arch.* Namur
1886, 78.

Ook afzonderlijk verschenen in KURTH, G. — Glossaire
toponymique de la commune de Saint-Léger : De la méthode
à employer dans la confection des glossaires toponymiques.
Namur, 1887, 91.

Vœu de la deuxième section. *Ibid.* 65, 159.

26. — Réponse à WAUTERS, A. : « Quelques notes
sur les progrès de la toponymie en Belgique ». *Ac. Roy.*
Bull. 3e sér. XXXI, 313.

27. KURTH, MONNIER, e. a. — L'étude étymologique des
noms des villes. Glossaires toponymiques. *Congr. Arch.*
Charleroi 1888, 287.

28. LINDEMANS, J. — Een en ander over plaatsnaam-
kunde, inzonderheid in Vlaamsch-België. *Vla. Congr.*
Gent 1913, 198.

29. — Kleine leidraad bij de studie der plaatsnamen.

A. K. V. Hoog. Uitbr. *Antwerpen*, 1924.

Rec. MANSION, J. *Lew. Bijdr.* XVII, *Bijbl.* 98.

F. J. Oudh. *K.* XV, 91.

30. — Plaatsnamen. 2^e druk. *Brussel*, 1925.

Rec. VERCOULLIE, J. *Vla. G.* XIV, 285.

31. MANSION, J. (1) — De huidige stand van het toponymisch onderzoek vooral in België. *Lew. Bijdr.* XIV, 15 en *Vla. Congr.* Mechelen 1921, 89.
32. — Over Namenkunde. *K. V. A., V. en M.* 1919, 117, 118.
33. — Oud-Gentsche Naamkunde. Bijdrage tot de kennis van het Oud-Nederlandsch. 's *Gravenh.* 1924.
 Het eerste gedeelte ook : *Lew. Bijdr.* XIII, 1, 149.
 Rec. CARNOY, A. *Rev. Phil.* IV, 485.
 EKWALL, E. *Namn och Bygd* XIII, 195.
 FLOU, K. DE. *Em.* LXVIII, 218.
 GINNEKEN, J. VAN. *T. L. Tilb.* XIII, 282 ; en *Publ. Inst. Nieuwe Lett. Univ. Nymegen* I, 3.
 PRIMIS, FL. *Bijdr.* XVI, 75.
 SCHÖNFELD, M. *Taalg.* XIX, 101.
 TEUCHERT, H. *Zs. f. Onf.* II, 246.
34. — Tweektalig Vlaanderen in de X^e eeuw. *K. V. A., V. en M.* 1926, 17.
 Antwoord op de rec. van Oud-Gentsche Naamkunde door J. VAN GINNEKEN.
35. — L'ancien néerlandais d'après les noms propres. *Soc. Ling. Paris* XXVI (1925), 67.
 M. verwijst voor bijzonderheden naar zijn Oud-Gentsche Naamkunde.
36. — Verslag over het voorstel een namenboek te zien samenstellen... uitgaande van den O. K. «Hageland» te Thienen. *K. V. A., V. en M.* 1920, 271.
 Zeer interessante beschouwingen over werkmethode.
 Zie ook beneden WILLEMS, L. N^r. 55.

(1) Zie voorts nog : MANSION, J. — Deensche Toponymie. *Lew. Bijdr.* XV, *Bijbl.* 7 en zijn recensies van : EILERT EKWALL, *English Place-Names in ing. English Studies* 1926, 117. — ALLEN MAWER, *Place-Names and History.* ALLEN MAWER and F. M. STENTON, *Introduction to the survey of English place-names. I-II en Id., The Place-Names of Buckinghamshire. English Studies* 1926, 153.

Wij vermelden hier ook : GROOTAERS, L. — Engelsche plaatsnamen. *Lew. Bijdr.* XV, *Bijbl.* 110. — Plaatsnamenonderzoek *Ibid.* XVIII, *Bijbl.* 80.

37. MAREZ, G. DES. — Le problème de la colonisation franque et le régime agraire en Belgique. *Ac. Roy. Mém.* in-4°, 2e sér. IX. Brux. 1926.
 Rec. LAURENS, H. *Univ. Brux.* XXXII, 232.
 L[YN A], J. *Pag. Bibl.* I, 295.
 PRIM S, FL. — De Saalfranken in Vlaamsch-België. *Bijdr.* XVII, 335.
38. — La colonisation de la Flandre par les Francs Saliens. *Congr. Arch.* Bruges 1925, 148.
39. MARNEFFE, E. DE. — Règles à suivre dans l'étude des noms de lieux. *Congr. Arch.* Malines 1897, 485.
40. R[OOKENBOSCH], J. F. VAN. (= VINCKX, J. F.) — Plaatsnamen. *Hag.* III, 88.
41. SERGEANT DE MONNECOVE, F. LE. — Peut-on formuler certaines règles en vue de l'explication étymologique des noms de lieux. *Congr. Arch.* Malines 1897, 395.
42. SERMON, H. — Nomina geographica Belgica. *K. V. A., V. en M.* 1897, 662.
 Zie boven BOUCHERY, J. N^r. 2.
43. SPEYBROUCK, A. VAN. — Over West-Vlaanderens oude dorps- en stedenamen. Bronnen, *Ned. Congr.* Brugge 1884, Progr. xx.
44. — Over eenige regels waarop men steunen moet in het uitleggen der plaatsnamen (zelfde onderwerp met discussie). *Ned. Congr.* Brugge 1884, 303.
45. TACK, P. — Nomina geographica Belgica. Historische taalkaart voor het Nederlandsch (met bespreking). *Ned. Congr.* Antwerpen 1896, 233.
46. VERHELST, J. — Guido Gezelle en « De Vriendschap » van Roeselaere. *Biek.* XVIII, 77.
 G. stelt een prijsvraag voor over plaatsnaamkunde.
 Zie over dezen prijskamp : *Belf.* II¹, 198 ; III², 356 en *Loq.* VI, *Bijbl.* N^r. 34.

47. WAUTERS, A. ⁽¹⁾ — Les origines de la population flamande de la Belgique, étude précédée de quelques détails à propos des Suèves de la Flandre. *Ac. Roy. Bull. 3e sér. X*, 99.
48. — Les origines etc. Réponse aux observations faites sur mon travail. *Ac. Roy. Bull. 3e sér. X*, 794.
49. — Quelques mots sur les progrès de la toponymie en Belgique. *Ac. Roy. Bull. 3e sér. XXXI*, 307.
50. WERVEKE, HANS VAN. — Nicuw licht op de Franckische kolonisatie in Noord-België. *Vla. Congr. Antwerpen 1923*, 163.
51. WIJER, H. J. VAN DE. — De studie van de Vlaamsche plaatsnamen. *O. M. O. V*, 186.
52. — Wetenschappelijk onderzoek der Vlaamsche plaatsnamen. *Lew. Bijdr. XVII*, 122 ; afzond. in *Vla. Top. Ver., Meded. 1925*, 1.
53. — Ons toponymisch onderzoek. Hoe zal men het levend toponymisch materiaal inzamelen ? *Lew. Bijdr. XVIII, Bijbl. 73* ; afzond. in *Vla. Top. Ver., Med. 1925*, 2.
54. — Ons toponymisch onderzoek. Het inzamelen van het levend toponymisch materiaal. De plaatsnamen van Kortenberg. *Lew. Bijdr., XVIII, Bijbl. 1* ; afzond. in *Vla. Top. Ver., Med. 1926*, 1.
55. WILLEMS, L. — Verslag over het voorstel een namenboek te zien samenstellen.... uitgaande van den Oudheidkundigen Kring « Hageland » te Thienen. *K. V. A., V. en M. 1920*, 284.

(1) Zie boven KINDERE, L. VANDER- en vgl. nog :

WAUTERS, A. — Sur les Suèves et autres populations de la Belgique flamande. *Ac. Roy. Bull. 3e sér. XII*, 289.

— A propos d'un nouveau système historique relatif à l'établissement des Francs en Belgique. *Ac. Roy. Bull. 3e sér. XV*, 991.

— Nouvelles études sur la géographie ancienne de la Belgique. *Rev. trimestrielle 1867*, I, 5 ; II, 186 ; III, 56.

56. ZANARDELLI, T. — Premier essai d'une carte de la Belgique donnant les noms de lieu d'après leurs patois respectifs. *Anthrop.* XVI, 97.
57. X. — Listes des communes (de la Belgique) dont le nom s'écrit ou se prononce de même ou à peu près. *Bruuxelles*, 1893.
58. X. — Plaatsnamen. *Dagh.* XI/XII, 103.

Onmisbaar voor de Vlaamsche toponymie blijft steeds :

50. FÖRSTEMANN, E. ⁽¹⁾ — Altdeutsches namenbuch.
 I. Personennamen. 2e aufl. *Bonn*, 1901.
 II. Orts-und sonstige geographische namen (1-2). Dritte, völlig neu bearbeitete, um 100 jahre (1100-1200) erweiterte auflage, hg. von H. JELLINGHAUS (Bibl. bl. 1591). *Bonn*, 1913/16.

Bevat zeer waardevol Vlaamsch materiaal van den archivaris H. POTTMEYER uit Antwerpen.

Rec. BÜCKMANN, L. *Gött. gelehrte Anz.* CLXXX II (1920), 179.

⁽¹⁾ Over de studie van de plaatsnamen in Duitschland, Engeland, Scandinavië en Frankrijk raadplege men de boven (N° 31). vermelde bijdragen van J. MANSION.

Voor Duitschland verwijzen wij nog naar :

SOLMSEN, F. — Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte, hg. u. bearb. v. E. FRAENKEL (Bibl. bl. 22). *Heid.* 1922.

EGLI, J. J. — Geschichte der geographischen Namenkunde (« Versuch einer Geschichte und Bibliogr. der geogr. Namenkunde »). 2^e A. *Leipzig*, 1892. En vooral naar het sedert 1925 verschijnende : *Zeitschrift für Ortsnamenforschung* hg. von Dr J. SCHNETZ. *Zie Lijst v. Bronnen.*

Voor Engeland vermelden wij de stichting (1923) van de English Place-name Society (vgl. *Louv. Bijdr.* XV, *Bijbl.* 110) en het verschijnen vooral van het « introductory volume » :

ALLEN MAWER and F. M. STENTON. — Introduction to the Survey of English Place-Names (= Part I). *Cambridge*, 1924.

ALLEN MAWER. — The Chief Elements in English Place-Names (= Part II). *Cambridge*, 1924. *Zie MANSION, J. N° 31 n.*

AFD. II. — BIZONDERE VRAAGSTUKKEN.

A. — Vlaanderen en Vlaming.

60. JONCKHEERE, J. — De l'origine du nom de Flandre, *Rev. catholique* LIII (1882), 535, 615, 700 en LIV (1884), 43.
Zie ook *R. d. H.* XVIII, 88, 119.
61. — Flandre et Flamands. *Ibid.* LIV (1884), 139.
62. — Origines flamandes. Le pays, la race, la langue. *Congr. Arch. Bruges* 1925, 156.
- ×. MANSION, J. — De Vlamingstraat te Brugge. Zie Nrs. 200, 201, en vgl. ook *Biek.* XXVIII, 196.
63. S. L. — Vlaanderen. *R. d. H.* XVIII, 28.
64. SEGHERS, J. — Vlanderen. *Biek.* II, 104.
- ×. STOCKMANS, J. — De Vlamingenstraat te Antwerpen. Zie Nr. 335.
65. VERALLEMAN, R. — Begrip der etymologie der woorden « Vlaanderen » en « Vlaming » *Biek.* XX, 353.
66. VERCOULLIE, J. — Etymologie de Vlaming et Vlaanderen. *Ac. Roy. Bull.* 1903, 484.
67. — Supplément à ma lecture sur l'étymologie de Vlaming et Vlaanderen. *Ac. Roy. Bull.* 1906, 127.
Hetzelfde onderwerp wordt o. m. behandeld in de volgende bijdragen :
- ×. BYLANDT, F. DE. — Descriptio historico-geographica etc. Zie Nr. 996 Lib. II. § 1. De nomine Flandriae. Met opgave van oudere bronnen en bibliographie.
68. CLAERHOUT, J. — De bevolking van West-Vlaanderen. *Em.* LIX, 121 en *Rec. CUVELIER, J. Archives belges* XI (1909), 189.

69. COURTOIS, A. — Communauté d'origine et de langage entre les habitants de l'ancienne Morinie flamande et wallonne. *Com. Flam. Ann.* IV, 392.
C. deelt in de zienswijze van MEYER, — J. Comm. Ann. rerum Flandricarum. *Antv.* 1561. *Zie aldaar* 114a, 220a.
70. DERODE, V. — Les ancêtres des Flamands de France. *Com. Flam. Ann.* VIII, 77.
71. DUCLOS, A. — Vladsloo. *R. d. H.* VII, 335.
72. GEZELLE, G. — Vlamende (Vlaming en Vlanderen). *Log.* IX; 79.
Zie hierover P. S. — Vlanderen. Belf. V², 193.
73. KERN, H. — Noms germaniques dans les inscriptions du Rhin inférieur. *Rev. celtique* II (1873/75), 174.
- ×. KINDERE, L. VANDER-. — Histoire de la formation territoriale etc. bl. 398. *Zie N^r* 1011.
- ×. KURTH, G. — La frontière linguistique etc. I, 523.
- ×. MANSION, J. — Oud-Gentsche Naamkunde. bl. 85, 86 n.
- ×. — Rec. van MAWER, A. — Place-Names and History. *English Studies* 1926, 153.
74. VERCOULLIE, J. — Vlaanderen door de eeuwen heen. 2 dln *Amsterdam*, 1912/13, I, 200.
75. — De taal der Vlamingen. 2e uitg. *Brugge*, 1925, 28.
76. WINKLER, J. — Oud Nederland. 's *Grav.* 1888, 231.
77. ZANARDELLI, T. — Toponymie fluviale. *Anthrop.* XV, 159.

B. — Reinaert-toponymie.

78. DECKER, TH. DE. — De dichter van « Reinaert de Vos » een Wazenaar (Hulsterloo en Kiekeputte). *O. K. Waas* XX, 121.
79. MULLER, J. W. — De twee dichters van Reinaert I. *Ts. Leid.* XXXI, 177.
Zie vooral III. Dialect. Plaatsnamen. bl. 203.
Vgl. ook MULLER, J. W. — Critische commentaar op VAN DEN VOS REINAERDE (Plaatsnamen. bl. 114). *Utrecht*, 1917.
80. TEIRLINCK, IS. — De Toponymie van den Reinaert. *K. V. A.* Gent, 1910/12.
Verslag door: VREESE, W. DE en FLOU, K. DE. *K. V. A., V. en M.* 1909, 262.
Rec. PERSIJN, J. D. Wa. B. 1914¹, 403.

81. — Hulsterloe in Reinaert de Vos. *Dietsche Warande* 1898, 416, 458.
Zie ook : CLAERHOUT, J. — Hulsterloe. *Belf.* XIV¹, 139 en *T. en L.* VIII, 551.
82. — Kriekeputte in Reinaert. *K. V. A., V. en M.* 1901, 113.
83. STRACKE, D. A. — Hulster loe - Krieke(n) putte. *Lew. Bijdr.* XI, 111.
84. — Krieke Putte in het Hulster Loe. *T. en L. Tilb.* XII, 13.
85. — Hyfte (Yste) ? *Ts. Leid.* XLI, 207.
Zie ook nog :
86. SCHEPENS, L. — Hulsterloo en zijn wonderdadig Maria-beeld. *D. Wa. B.* 1924, 271, 362 en voorts de Bibliographie in TEIRLINCK, Is. — De Toponymie v. d. Reinaert. bl. 256.

C. — Varia.

- ×. ADRIAENS, G. — Orthographe des noms des communes. *Zie N^r 936.*
Vgl. vooral VIII. De quelques terminaisons.
87. ANSPACH, J. — ~~Opmerkingen~~ over de beteekenis van enkele plaatsnamen. *Ned. Congr.* Dordrecht 1897, 127.
Pn. met donk, hel, o(e)ver, oord en strij(d).
88. — Opmerkingen over de beteekenis van eenige plaatsnamen. *Belf.* XII², 200.
O. m. België, Gent, Halle, Linde, Schelde.
89. BO, L. DE. — Taalquestie : Donk. *R. d. H.* IX, 271.
90. — (Heul, laar). *R. d. H.* XIII, 71.
91. BOEYNAEMS-PONTUS. — Les anciennes dénominations de l'Escaut et les populations qui occupaient les terres baignées par ce fleuve. *Congr. Arch.* Malines 1911, II, 343.
Tabuda en Tunger, oude Scheldebenamingen.

92. BOSSCHA, P. — Over het getrouw bewaren van plaatsnamen, als een krachtig middel ter bevordering van de nationaliteit bij een volk (met bespreking). *Ned. Congr.* 's Hertogenbosch 1860, 85, 195.
93. BUSSCHE, E. VANDEN. — De Linde. Particularités sur le tilleul. *Fla.* X, 433.
94. BUVÉ, C. — De plaatsnamen op t, oth, ut. *Limb.* II, 181.
95. — Nog het stamwoord Made. *Limb.* V, 17.
96. — De oude woorden Meer en Mont. *Znl. Mij. Taalk. Hand.* II (1908), 63.
97. CAENEGHEM, K. VAN. — Plaatsnamen. *Volk & T.* II, 31.
Over beek, bosch, broek, bruul, balk, donk, dries, eed, knok, voorde in pn.
98. C[ARETTE], R. — Vlaamsche parochienamen. *R. d. H.* XIV, 118.
Pn. op-seele uit PROT, CH. — Les Pagi de la Belgique etc. *Zie Nr* 1019.
99. CARNOY, A. (1) — De Germaansche oorsprong van de riviernamen met -apá. *Lew. Bijdr.* XV, 129.
100. — Le sapin dans la toponymie belge. *Lew. Bijdr.* XVII, 97.
101. — De oudste riviernamen van het Vlaamsche land. *K. V. A., V. en M.* 1924, 301.
102. — Le « mallum » dans la toponymie belge. *Mél. Moell.* I, 286.
Zie ook BLOMMAERT, Ph. — Nederduitsch Landregt of Staatsinrichtingen. *Eendragt* V, 2.

(1) Vgl. hierover SCHNETZ, J. — Untersuchungen zu Flusznamen Deutschlands. I. Die apa-Frage. *Zs. f. Onf.* I, 10. en SCHNETZ-KASPERS-V. ETTMAYER. — Controverse über die apa-Frage. *Ibid.* II, 71.

103. — Plaatsnamen in Frankrijk en België. Naar aanleiding van Longnon's « Les noms de lieu de la France ». *Bijdr.* XIV. 128.
104. C[EUSTER], J. L. D. — Oude benamingen. *Brab. Folkl.* V, 97.
Oude eenvoudige benamingen op te geleerde wijze neergeschreven.
105. CEYSSENS, J. — Een woordje over Afleidkunde. *Limb.* II, 58.
Belang der dialectische uitspraak bij de studie van de pn.
106. — Toponymie en Folklore. *Limb.* IV, 12.
107. — Laak en Colek, plaatsnamen. *Limb.* VI, 4.
108. — Le vocable *is* dans la toponymie du Nord-Est de la Belgique. *Leod.* VIII, 121.
109. CLAERHOUT, J. — Een Keltisch woord (dunum) op dietschen bodem. *Belf.* XI², 285.
O. m. Heusden. Zie ook WINKLER, J. — Huisduinen. *Belf.* XI², 404.
110. — Wapel. *Phil. Bijdr.* I, 47.
Ook over ap in pn.
111. — Water. *Phil. Bijdr.* II, 3.
O. m. over *ahwa, á, é, ede*.
112. — De Schelde. *Phil. Bijdr.* IV, 40.
113. — Am (= W.vla. weide). *Biek.* VIII, 216.
114. — Loo en Laar. *Biek.* VIII, 362.
115. — Terp en Tomme. *Biek.* VIII, 263.
116. — Beeknamen. *Biek.* IX, 22.
117. — (*Kamp*-namen). *Biek.* IX, 80.
118. — Een oudfrankisch beschavingsbeeld. *Biek.* XXIII, 152.
119. — (Plaatsnamen op -kerk). *Biek.* XXIII, 304.

120. — De Liguriërs. *Biek.* XXVI, 59.
O. a. over Isara, Isca, Matrona.
Zie voorts van denzelfden schrijver de volgende besprekingen :
121. (WINKLER, J. in *Dagh.* : Vorming van plaatsnamen). *Belf.* I¹, 309.
122. (WINKLER, J. in *Navorscher* : Plaatsn. op -ink, -ingen). *Belf.* III², 246.
123. Yde (WINKLER, J. in *Navorscher*). *Belf.* IV², 125.
124. Brand (WINKLER, J. in *Navorscher*). *Belf.* IV², 127.
125. De uitgang ing (WINKLER, J. in *Navorscher*). *Belf.* IV², 127.
126. Dispargum (PLATH, K.). *Belf.* XI¹, 61.
127. Oordnaamkunde (SCHIBER, A. — Die fränk. und alleman. Siedlungen in Gallien, bes. in Elsass u. Lothringen). *Belf.* XII¹, 67.
128. Namenkunde (WINKLER, J. in *Nom. Geo. Neerl.* : Friesche plaatsnamen). *Belf.* XII¹, 281.
129. Namenkunde (MUCH in *Idg. Forsch.* : Ister, Isar). *Belf.* XIII¹, 266.
130. Plaatsnamen (WINKLER, J. — Geldersche plaatsnamen). *Phil. Bijdr.* I, 18.
131. (GALLÉE, J. in *Nom. Geo. Neerl.* : apa in plaatsnamen). *Phil. Bijdr.* III, 16.
132. Nomina Geographica Neerlandica (uit *Ned. Spectator*). *Phil. Bijdr.* III, 16.
133. De Hel in Friesland (bijdrage van WINKLER, J.). *Phil. Bijdr.* III, 31.
134. Het woord Heede (DASSONVILLE, A. in *Biekorf*). *Phil. Bijdr.* V, 16.
135. Oordnaamkunde (JELLINGHAUS. — Die westfälischen Ortsnamen). *Phil. Bijdr.* V, 30.
136. De woordenboek van G. KURTH (« Gloss. toponymique » de St-Léger). *R. d. H.* XXIII, 87.
137. CLAES, W. H. — Plaatsnamen met het praefix *made*. *Limb.* IV, 237.
138. — De plaatsnamen op *maal*. *Limb.* V, 14.

139. — Over plaats- en riviernamen met *waar* of *am*. *Limb.* V, 116.
140. — De stam *bil* in rivier- en plaatsnamen. *Limb.* V, 157.
141. — Over den stam *kol*, *kool* in rivier- en plaatsnamen. *Limb.* V, 199.
142. — Over de plaatsnamen met *raam* gevormd. *Limb.* V, 225.
143. — De beteekenis van 't woord *spel*, *speel*. *Limb.* VI, 21.
144. — Het riviernamenelement *am* en *ap*. *Limb.* VI, 79.
145. — Over riviernamen met het praefix *is*. *Limb.* VI, 138.
146. — Etymologische sprokkelingen. Bemerkingen op het woord *aha* en *ooi* in rivier- en plaatsnamen. *Limb.* VI, 230.
147. — Het suffix *heim*, *ingheim*, *zele*, *hove* in plaatsnamen. *Limb.* VII, 25.
148. — Keltische plaatsnamen in het Vlaamsche land. *Limb.* VII, 164.
149. — De woudnaam *Loo*. *Limb.* VII, 210.
150. — Het woord *laar* in plaatsnamen ⁽¹⁾. *Limb.* VII, 241.
151. — De naamstam *ros*, *roos*, *rus*, *ruis*. *Limb.* VIII, 59.
152. — De stam *rode* in de plaatsnamen. *Limb.* VIII, 85.

⁽¹⁾ Vgl. ook SCHNETZ, J. — Das *Lär*-problem. Progr. *Lohr a/M.* 1913 en *Id. Zs. f. Onf.* I, 232.

153. COCK, A. DE. (1) — Kerstening van heidensche zaken, vooral in verband met boom- en bronvereering in België. *Vla. Gew.*, 155, 245.

154. D. A. — (-zeele, -seele in plaatsnamen, met scherp-lange e). *Belf.* X¹, 73.

155. D. G. — (Broek, meer of meersch, merck). *R. d. H.* XXV, 134.

156. — Zeele. *R. d. H.* XXV, 146.

157. DASSONVILLE, A. — Bilk. *Biek.* VI, 69.

158. — Friesch, Saksisch of Frankisch. *Biek.* VI, *Bijbl.* I, XVII.

Top. begrippen als : aard, beke, brouk-broek, dal, dam, donk, ee-heede, ham, heem-hem, hil(le)- hul(le), hout, ijde, ijze, ing, kot-kote, laar, loo, monde-muide, nesse-nisse, ouw(e) - ooie, zeele-sele, schote, voord(e), ware, winkel, sincfala - zwin.

159. — « Matrona » en toebehoor. *Biek.* XXVI, 81.

Mater bij Dendermonde en Meteren bij Belle. Zie ook CLAERHOÛT, J. N^r. 120.

160. — Nog « Matrona » enz. *Biek.* XXVI, 111.

161. — Bais enz. (Germ. beek). *Biek.* XXVI, 109.

162. — Husidinium (Heusden). *Biek.* XXXII, 229.

163. DELGEUR, L. — Over de geographische benamingen. *K. V. A., V. en M.* 1888, 143.

Bijdrage van niet speciaal-Vlaamschen aard,

164. DONY, E. — Toponymie hennuyère. I. Cours d'eau, forêts. *Mél. Borm.* 539.

(1) Uit onze folkloristische tijdschriften inz. *Volkskunde* en *Ons Volksleven*, ware voor de Vla. toponymie heel wat te halen. Wij citeeren terloops nog : HAROU, A. — Rivieren, putten, fonteinen, bronnen, ondiepten, enz. *Volksl.* II, 87, enz. ; III, 85 ; IV, 41 ; VI, 73 ; 134 ; XI, 196. Zie b. v. ook : WEERD, H. VAN DE. — De H. Willibrordus onder de Vlamingen (St-Wilbertspullen). *D. Wa. B.* 1921, 389 en STROOBANT, L. — Légendes et coutumes campinoises. *Tax.* IV, 218 ; V, 40.

165. EENDRAGT (RED.). — Uithangbordologie. ⁽¹⁾ *Eendragt* XIV, 27.
Oproep tot het inzenden van betrouwbaar uithangborden-materiaal.
166. FELLER, J. — Astanetum. *Rev. Phil.* I, 41.
O. m. over Astene, Assenede, Assent, enz.
167. — Lá Wamine. Etude sur les noms de rivière du thème *-wem. *Mél. Borm.* 561.
168. — Les noms de lieux en -ster. *Bull. Soc. Verv. Arch. Hist.* V (1903/04), 213 en *Mél. Fell.* 264.
169. — Complément sur les noms de lieux en -ster. *Ibid.* XVII (1923/24), 10.
170. — Le suffixe toponymique -han. *Ibid.* XI (1910/11), 245 en *Mél. Fell.* 238.
171. FLOU, K. DE. — Blauwhuizen en Blauwkasteelen. *Biek.* XXXII, 23.
172. — De migratie der plaatsnamen. *K. V. A., Ven M.* 1923, 138.
173. — (Critische opmerkingen in « Taalwetenschappelijk overzicht »). *N. D. K.* XIII, 417, 465; XIV, 152, 204, 293, 388.
Vooral bespreking van top. bijdragen door MORØY, R., SEGHERS, J., VERWAETERMEULEN, A., WINKLER, J. e. a.
174. FRANTZEN, J. J. A. A. — *Wese, Gotisch Wisi. Ts. Leid.* XXXVI, 285.
Zie ook beneden KERN, H. N^r. 187.
175. GEZELLE, G. ⁽²⁾ — Volkszeg over dorp en steê. *Biek.* III, 231, 247, 260.
176. — Hulst (plant- en plaatsnaam). *Biek.* VIII, 77.

(1) Zie over dit onderwerp het bekende werk van J. VAN LENNEP en J. TER GOÛW. — De uithangteekens enz. (zie Bijlage I), B.

(2) Een interessanten brief van Dr Beyersdorf uit Beuthen aan G. Gezelle (o. m. over doodslag) vindt men in *Loq.* III, 4.

177. — (Vla. zeele). *Duikalmanak* 1890, 20 Febr.
178. — (Mil, mul = middel; min = midden). *Loq.* I, 62.
O. a. Millecam, Mullecom, Mulhoek, Milane-
Zie ook WINKLER, J. *Ibid.* I, 71.
179. — Ood (in plaatsnamen). *Loq.* VIII, 27.
Zie WINKLER, J. — Oyghem. *Ib.* VIII, *Bijbl.* Nr. 100.
180. — (Zonder- in familie- en plaatsnamen), *Loq.* XII, 47.
Met « toemaatje » van WINKLER, J.
181. GITTÉE, A. — Schertsenderwijs aangewende eigen-
namen. *T. en L.* II, 164.
182. GRANDGAGNAGE, CH. — Etude sur quelques noms an-
ciens de lieux situés en Belgique. *Ann. Soc. Arch.*
Namur III (1853), 93.
183. H. F. — Donck, *R. d. H.* XVII, 71.
184. HAROU, A. (1) — De herbergen. I. De uithang-
borden. *Volkst.* XI, 18.
Zie ook VINCKX, J. F. *Ibid.* 133.
185. HUYSMANS, C. — (Kattenberg, Vrankrijk, Asch-
broek). *Belf.* IX¹, 374.
Zie nog over Kattenberg en Kat : *Belf.* IX¹ 303,
488 en vgl. ook POTTER, F. DE. — Kattenberg te Gent.
Nr. 644.
186. J. A. D. — Over woord- en naamspeling in de
Nederlandsche taal. *Nedd. Ts.* IV³, 5.
187. KERN, H. — *Wese*, Gotisch *wisi* (o. a. Wesemaal).
Ts. Leid. XXXVI, 160.
188. KINDERE, L. VANDER-. — Sur l'interprétation des
mots *meer* et *belle* entrant dans la composition des
noms de lieux. *Bull. phil.* 1898/99, 51, 81.

(1) Over het algemeen zijn bijdragen van dezen aard eerder folkloristisch dan toponymisch. Zij worden dan ook maar bij uitzondering vermeld.

189. KURTH, G. — Majerou. *Ann. Instit. Arch. Luwembourg* XVII (1885), 265.
Wordt gelijkgesteld met Vla. hofstat.
190. KURTH, G. ⁽¹⁾, MATHIEU, E. et FRÉSON, J. — Réponse à la question : Faire l'histoire de la culture de la vigne en Belgique, étudiée au moyen de la toponymie. *Congr. Arch. Liège* 1890, 201.
Notes sur la culture de la vigne par KURTH, G. bl. 203.
191. L. — ([H]aver in plaats- en familienamen). *Biek.* VI, 93.
192. L. J. — Mael. *Dagh.* XIII/XIV, 61 ; XV/XVI, 76.
193. LENAERTS, J. — Bever en Otter. III. Plaatsnamen. *Dagh.* XIII/XIV, 19.
194. LENNEP, J. VAN. — Over het al of niet vertalen van uitheemsche plaatsnamen (met opmerking van HEREMANS). *Ned. Congr. Gent* 1867, 328.
195. LINDEMANS, J. — Toponymica. Meersch. *Lew. Bijdr.* XVI, 101.
196. — Toponymica. Driesch. *Lew. Bijdr.* XVI, 1.
×. — Zie ook LINDEMANS, J. N^{rs}. 295-297.
197. LOWET. — Rues, places et autres lieux dits *des Juifs*. *Congr. Arch. Bruges* 1902, 409.
198. M[OROY], R. — Over Waver en Gaver. *Belf.* V², 278.
O. m. Waver, Waverwald, Wauweringen, Gavre, Gaverland.
199. M. V. D. — (Brouk, Donkt, Ham, Knok[t], Rijt). *R. d. H.* XVII, 165.

⁽¹⁾ Vgl. ook HALKIN, J. — Etude historique sur la culture de la vigne en Belgique. *Art Hist. Liège* IX, 1.

SCHAYES, A. G. B. — Sur la culture de la vigne en Belgique. *Mess. Sc. Arts* 1833, 285 ; *Mess. Sc. Hist.* 1843, 390.

SERRURE, C. P. — Over de wijnakkers in Zuid-Nederland in vroegere eeuwen. *Vad. Mus.* I, 434.

Zie voorts : GERAETS, E. en HABETS, J. N^{rs}. 492, 493 ; RIDDER, FR. DE. en BUVÉ, CL. N^{rs}. 402-404.

200. MANSION, J. — Namenkunde en geschiedkundig onderzoek. *K. V. A., V. en M.* 1920, 732.
201. — Toponymische kleinigheden : 1. Astanetum in Vlaanderen. 2. De Vlamingstraat te Brugge. 3. Het begrip « bodem » in namen. *K. V. A., V. en M.* 1922, 557.
202. — Toponymica. 1. Vlaanderen. 2. Nogmaals Vlamingstraat. 3. Vlaanderen (Biest, Dries). *Louv. Bijdr.* XV, 91.
203. — Naamkundig overzicht. 1. Goossens. 2. Driesch. *Louv. Bijdr.* XVII, 132.
204. — Le problème saxon. *Mus. B. Bull.* XXIX, 5.
Naar aanleiding van SCHÖNFELD, M. — Historiese Grammatika van het Nederlandsch. 2e druk. *Zutphen*, z. j.
205. — Les Flamands ont-ils colonisé la Transylvanie. *Mus. B. Bull.* XXX, 221.
206. MARCHOT, P. — Le gaulois archaïque -apia. *Zs. f. roman. phil.* XLIV (1924), 206.
207. — Nouveaux aperçus sur les noms de lieux en -mala. *Zs. f. roman. phil.* XLVI (1926), 680.
208. MARNEFFE, A. DE. — Toponymie hagiographique : la création de noms de Saints en toponymie. *Congr. Arch. Bruges* 1925, 113.
209. MUCH, R. — Harimalla, Harimella. *Zs. f. d. Alt. u. d. Litt.* LXIII (1926), 19.
Over Hermalle en Herstal, naar aanleiding van SCHROEDER, E. *Zie* N°. 224.
210. OBREEN, H. — Enkele opmerkingen over de identificatie van middeleeuwsche plaatsnamen. *Ned. Archievenblad* XXIX, 227.
211. P. L. — Blauwhuizen en Blauwkasteelen. *Biek.* XXXI, 287.
212. P. S. — Waver (uit *Navorscher*). *Belf.* V², 62 ; *Ib.* 195.

- ×. PAQUAY, A. — Oordnamen I. *Zie* Nr. 504.
Limburgsche plaatsnamen volgens suffixen gerangschikt.
213. PIRENNE, H. — *Ham. Ts. Leid.* XI, 306.
214. POSSOZ, J. — Hamme, Ham, Han. Sens de ces mots dans les noms de lieu. *O. K. Hal* III, 22.
215. POTTMEYER, H. De plaatsnaam Biest. *Oud. K.* IV, 21.
- ×. — *Zie* ook POTTMEYER, H. Nr. 302.
216. PYL, TH. — Die niederdeutsche Ansiedelung in den Pommerschen Städten und deren Einwanderung über Niedersachsen und Westphalen nach Holstein, Valkenburg, Rügen und Pommern. *Germ.* I, 240.
217. R. T. — Blauwhuizen en Blauwkasteelen. *Biek.* XXXI, 288.
218. RIJCKER, L. DE. — Vlaamsche benamingen der steden. *Eendragt* XXI, 38.
Historisch berechtigd naast de Fransche.
Zie ook : POTTER, F. DE. — Spelling der plaatsnamen. Nr. 973 en X. — Spelling en vertaling der geographische eigennamen. *Eendragt* XXI, 45.
219. ROLAND, C. G. — Le castor dans la toponymie. *Congr. Arch. Enghien* 1898, 335 en *Arch. Engh.* VI, 9.
Zie nog : HASSE, G. — Le castor en Belgique. *Anthrop.* XL, 183 en KURTH, G. — La frontière etc. II, 98.
220. — Question de toponymie : Astanetum. *Mél. Kurth* II, 291.
221. — Ham ou Han dans la toponymie. *Terre wallonne* IX (1923/24), 377.
222. SCH. L. W. — Iets over de nederduitsche familienamen. *Eendragt* XVIII, 49.
O. m. IVe klasse : Fn. ontleend aan namen van plaatsen, gewesten en gelegs.
223. SCHÖNFELD, M. — Scaldis. PAULY-WISSOWA, *Real-Encycl.* 2^e R^e. III, 348.

224. SCHROEDER, E. — Bunte Lese. II, 7. Dea Harimella. *Zs. f. d. Alt. u. d. Litt.* LXI (1924), 59.
225. SEGERS, G. — De toponymie van Conscience's Loteling. *K. V. A., V. en M.* 1923, 543.
226. SEGHERS, J. — De Sassen in Frankenland. *Biek.* IX, 151.
227. SMET, J. J. DE. — Comment doivent s'écrire les noms des villes, qui figurent dans l'histoire de Belgique. *Ac. Roy. Bull.* 2e sér. VI, 92.
Tweetalige namen van Belgische steden.
228. TELTING, J. A. — De platte gronden en de dubbele benamingen van de straten der Vlaamsche steden. *Ned. Congr.* Brussel 1906, II, 213.
229. TORFS, C. L. — Ambivariten en Taxanders. Etymologische studie. *Arch. Belg. Ann.* XXIII, 321.
230. V. J. — Matrona. *Biek.* XXVI, 137, 155.
Mat- en mad- namen, suffix-ona.
231. — (Volksnamen der barakken van 't Front). *Biek.* XXVII, 68.
232. VANNÉRUS, J. — Les Chaumont germaniques. Notes de toponymie. *Rev. Phil.* I, 283.
233. — Une ancienne traduction du suffixe ster : Commanster = Gommelshausen. *Bull. Soc. Ver. Arch. Hist.* XVII (1923/24), 3.
234. — Toponymie politique. *Le Flambeau* IV² (1921), 257.
235. — Note de toponymie. Le terme Yde. *Anthrop.* XXXVII, 127.
Annexe II de : Nieuwe Yde. Un village disparu de la côte flamande (A. DE LOË et J. VANNÉRUS). *Anthrop.* XXXVII, 93.

236. — Nieuwe Yde. Notes complémentaires. *Ibid.* XXXIX, 182.
 Zie ook : B. R. V. — Een verdwenen dorp. *Nat. en Steden-
 schoon* V (1926), 73.
 CUMONT, F. — Quelques considérations sur la langue des
 habitants du littoral de la Belgique. *Anthrop.* XXXVIII,
 174.
 MAERTENS, J. — Les restes d'une bourgade ensevelie
 dans les sables d'Oostdunkerque (Yde). *O. K. Gent Bull.*
 XXVII/VIII, 90.
 — Notes complémentaires sur « Les restes etc. » *O. K.*
Gent Bull. XXXIII, 89.
 VERCOULLIE, J. *Soc. Phil. Ann.* 1912, 37.
 VLIETINCK, A. — Walraversijde. *R. d. H.* XXIII, 386.
237. VERALLEMAN, R. — Bever - Espen (samenstellingen
 met -). *Biek.* XXI, 225.
- ×. VERWAETERMEULEN, A. — De plaatsnaam Donk
 in West-Vlaanderen. *Zie* N^r. 616.
238. VINCENT, A. — La Gette. Etude toponymique.
Univ. Brux. XVI, 484.
239. — La Senne. Etude toponymique. *Univ. Brux.*
 XVIII, 607.
240. — L'Escaut. Etude toponymique. *Univ. Brux.*
 XXVII/XXVIII, 414.
 Rec. CARNOY, A. *Louv. Bijdr.* XVI, *Bijbl.* 26.
241. — Sur une cause de rayonnement des noms en
 toponymie. *Univ. Brux.* XVII, 690.
242. — Les diminutifs de noms propres de cours d'eau,
 particulièrement dans le domaine français. *Rev. Phil.*
 IV, 35.
 Ook enkele Nederlandsche vormen worden besproken.
243. VUYST, C. DE. — De taal der Celtische volkeren.
Ned. Congr. Brussel 1906, II, 177.

244. WAUTERS, A. — Des localités distinguées par le qualificatif Vieux (Oud) et de leur ancienneté. *Ac. Roy. Bull.* 3e sér. I, 339, 553.
245. WAUWERMANS, H. — L'orthographe et les dénominations géographiques au congrès de Venise. *Géo. Anv.* VI, 484.
Over het behouden van deze benamingen in de oorspronkelijke taal.
246. WILSER, L. — Niederländische Namen in Pommern. *Germ.* VII, 734.
247. WINKLER, J. — Dietsche en waelsche plaetsnamen. *Dagh.* I/II, 39.
Belgische plaatsn met dubbele (Vla. en Wa.) benaming.
248. — De vadersnamen of patronymika in de maegschaps- of plaatsnamen. *Dagh.* I/II, 52.
Met voor- en nawoord door DANIELS, P.
249. — Geslachtsnamen met *ingen*, *angen* en *opgen* samengesteld. *Dagh.* XXIII, 67.
Ook interessant voor plaatsnamen.
250. — Oud-Vlaamsche namen uit den Vlaamschen dagwijzer. *R. d. H.* XXIV, 3, 17, 25, 33, 52, 57, 77, 86, 94, 106, 145, 152 ; XXV, 5, 34, 50, 72, 95, 109, 121, 131, 153, 166.
Vooral persoonsnamen : Dikwijls worden echter ook plaatsnamen besproken.
251. — De naam van Sint-Bavo. *Belf.* VI¹, 51, 150.
Ook over familie- en plaatsnamen. O. m. reeks pn. op -ingen.
252. — (Voorde, voord, voort). *Belf.* VI¹, 266.
253. — Gentsche geslachtsnamen. *Belf.* XII¹, 18, 100, 181.
Bespreekt ook plaatsnamen.
254. — (Kampo in familie- en plaatsnamen). *Loq.* II, 87.

255. WIT, J. DE-. — Lets over plaatsnamen. *Loez* XIV, 48.
Het afleidingssuffix in Biest, Elst. enz.
256. ZANARDELLI, T. — De quelques suffixes d'origine celtique dans les noms de lieux de la Belgique. *Anthrop.* XIV, 214.
257. — Toponymie fluviale. La précelticit  des noms de rivières en Belgique. *Anthrop.* XV, 108.
258. — Contribution   l'étude de la toponymie belge, déterminant, entre autres, l'étymologie de Namur. *Anthrop.* XIV, 157.
O. m. Romanisation des formes germaniques, flandrisation des formes latines.
259. X. — (Koekel- in plaats- en eigennamen). *Biek.* VI, 223.
260. X. — (-ter, -teer). *Biek.* XII, 112.
261. X. — (Lede, lei). *Belf.* VI¹, 81.
262. X. — (Voorde ; laar, leer). *Belf.* VI¹, 191.
263. X. — Ge, gen, gene, ger. *Dagh.* XI/XII, 105.
Zie ook X. — Plaatsnamen in Limburg. Nr. 509.
264. X. — Driesch. *Dagh.* XI/XII, 129.
265. X. — Dietsche plaatsnamen (uitgaande op -ster of -mael). *Dagh.* XIII/XIV, 33.
266. X. — Over Bever. *Dagh.* XIII/XIV, 39.
267. X. — Loo. *Dagh.* XIII/XIV, 80.
268. X. — Kriek, k ekel, kraai. *Dagh.* XV/XVI, 36.
269. X. — Oordnamen *Dagh.* XXIII, 1, 17.
Naar aanl. van KURTH's Fronti re, handelt vooral over top. suffixen.
270. X. — Plaatsnamen (samenstellingen met -walle). *Volk & T.* I, 8.
271. X. — Waar woonden de Tassanders ?... de Franken ?... de Quaden ? *Dagh.* XI/XII, 89.

272. X. — Keltische namen in Belgenland. *Dagh.* XI/XII, 147.
273. X. — Hunen (in plaatsnamen). *Dagh.* XI/XII, 154; XIII/XIV, 91.
274. X. — Over Schans. *Dagh.* XIII/XIV, 4 en *Ibid.* 48. Schansen en sterkten in Limburg en elders.
275. X. — Alvenbergen (= oude begraafplaatsen). *Dagh.* XIII/XIV, 87.
276. X. — Steenvelden (= heidensche kerkhoven). *Dagh.* XIII/XIV, 89.
277. X. — Woerden (= heid. kerkhoven). *Dagh.* XIII/XIV, 91.
278. X. — Horten (= Fra. mottes). *Dagh.* XV/XVI, 33.

AFD. III. — ANTWERPEN en BRABANT.

A. — Generalia.

279. BEHAULT DE DORNON, A. DE et LOË, A. DE. — Rapport sur la question : La toponymie nous donne-t-elle des indications sur les établissements des Francs dans le Brabant. *Congr. Arch.* Bruxelles 1891, I, 119; II, 273.
280. — Les Francs Saliens dans la province de Brabant. Leur invasion, leurs établissements et leurs sépultures. *Arch. Brux.* V, 72, 200.
281. BERTELS, CH. — Etymologie du mot Kempenland. *Hist. Arch.* I, 121.
282. BUDDINGH, D. — Bedenkingen en aanteekeningen op de woordverklaringen der plaatsnamen, door de heeren WILLEMS en KREGLINGER. *Arch. Taalk.* III, 23.
283. BUVÉ, C. — Over den oorsprong en de beteekenis der benaming « Hageland ». *Hag. G.* 1914, 9.

284. — Het graafschap Brunerode. *Bijdr.* V, 100.
Behandelt talrijke plaatsnamen.
285. CARNOY, A. — De plaatsnamen van de Brusselsche omgeving. *K. V. A., V. en M.* 1925, 364.
286. CHOTIN, A. G. — Etudes étymologiques sur les noms des villes, bourgs, villages, hameaux, rivières et ruisseaux de la province de Brabant. *Paris-Bruxelles*, 1859.
287. DESSEL, L. VAN. — De benaming « Payot » en Payottenland. *De Toerist* IV, 461.
288. DIESTENS, L. — Het Hageland. Oudheidkundige bijzonderheden. *Hag.* VII, 16.
289. FLOU, K. DE. — Toponiemen in Antwerpen en Brabant. *K. V. A., V. en M.* 1925, 708.
Naar excerpten van wijlen GAILLIARD, E. en STALLAERT, K.
290. GALESLOOT, M. L. — Essai sur l'origine, l'ancienneté et le nivellement de nos chemins ruraux et sur leur contemporanéité avec nos grands étangs. Etudes topographiques. *Art Arch.* XIX, 257.
291. HEYLEN, J. B. — Cours d'eau de la province (d'Anvers). Discours prononcé en séance du conseil communal d'Anvers du 27 juillet 1869. *Anvers*, s. d.
292. KREGLINGER, A. — Mémoire historique et étymologique sur les noms des communes de la province d'Anvers. *Com. Stat.* III, 209.
293. LENNEP, J. VAN. — Moet men Brabant of Braband schrijven? *Mag.* III, 157.
294. LENNEP, J. VAN en WINKEL, L. A. TE. — Hoe moet men spellen: Braband of Brabant? *Toek.* 1862/63, 365.
295. LINDEMANS, J. — Onze plaatsnamen (West-Brabant).
I. De plaatsnamen op -ghem en -inghen. *E. S.* I, 13, 44, 95, 138; II, 31, 86, 158.

296. — West-Brabantsche plaatsnamen. II. Lat. *acum-*namen. (1) Goyek — Lennick — Zellick. *E. S.* III, 144.
297. — West-Brabantsche plaatsnamen. Beeknamen. *E. S.* IV, 75, 92.
298. — Oude grensnamen (in Brabant). *Brab.* IV, 157.
Naar aanleiding van het artikel van WOUTERS, J. *Zie Nr.* 322.
299. — De naam Payottenland. *E. S. - Brab.* IX, 145.
×. — *Zie ook* : SOENS, E. *en* LINDEMANS, J.
×. — LOË, A. DE. — *Zie* boven BEHAULT DE DORNON.
300. MOULAERT, LE P. — Essai sur le comté de Brunengeruz, appelé par les historiens modernes Comté de Brugeroh. *Bull. Com. Roy. Hist.* 2e sér. X (1858), 165.
301. PEETERS, H. — Over de namen der gemeenten en gehuchten der provincie Antwerpen. *N. D. K.* XIV, 509, 553 ; XV, 23, 62, 124, 170, 203, 267, 311, 363, 405, 409, 458, 501, 552.
Vooraf : I. De Nederlandsche plaatsnamen in het algemeen.
II. Uitgangen der plaatsnamen.
302. — Oorsprong der namen van de gemeenten en gehuchten der provincie Antwerpen. *Antwerpen*, 1893.
Afzonderlijke uitgave van de bijdragen in *N. D. K.*
303. POTTMEYER, H. — Eenige nasporingen over de plaatsnamen der provincie Antwerpen.
1) De oorsprong van den naam Eekeren. *Bijdr.* V, 396.
2) De oorsprong van den naam Eekeren. Een Naoogst. De waterloop geheeten Ekrene. *Ibid.* 511.
3) Het grondwoord Lo. *Bijdr.* VII, 5, 165.
4) Winlindechun, Winnelincheime. *Bijdr.* VII, 519.
5) Sprusdare, Furgalare ; Huita fluvius ; Baewalde. *Bijdr.* VIII, 426.

(1) Vgl. o. m. KASFERS, W. — Die -acum- Ortsnamen des Rheinlandes. Ein Beitrag zur älteren Siedlungsgeschichte. *Halle a/S.*, 1921.

- 6) De naamsuitgang -hem. *Bijdr.* IX, 5, 177.
 Namen in -hem, samengesteld met een persoonsnaam in den zwakken genitief. *Ibid.* 289.
- 7) Aartselaar en Zinkval. *Bijdr.* X, 33.
- 8) De naamsuitgang -muiden. *Bijdr.* XIII, 5.
304. SACRÉ, M. — Eigenaardige uithangborden in Brabant. *Brab.* II, 108, 184.
 Zie nog : CORT, A. DE. — Eigenaardige uithangborden in het Brusselsche, *Brab.* II, 193.
 MARNEFFE, A. DE. — Oud uithangbord (Au vieux spijtigen Duivel, te Ukkel). *Brab. Folk.* III, 117.
 PEREMANS, M. — Eigenaardige uithangborden in 't Brusselsche. *Brab.* III, 138.
305. SOENS, E. en LINDEMANS, J. — De plaatsnamen op -ghem en -inghen (West-Brabant). *E. S.* III, 8.
306. SPEYBROUCK, A. VAN. — Franken in Brabant. *Biek.* II, 209.
 Naar aanleiding van de vraag boven vermeld bij BEHAULT DE DORNON. Zie ook *Em.* XL, 108.
307. SPINNAEL, P. — Notice historique sur l'origine et l'étymologie des noms de Bruxelles et Brabant. *Bruxelles*, 1841.
308. — Justifications et éclaircissements à l'appui de la notice historique sur l'origine de Bruxelles et Brabant. *Bruxelles*, 1841.
 Vgl. ook : Compte rendu sur l'ouvrage de SPINNAEL : Notice historique etc. *Mess. Sc. Hist.* 1841, 270.
309. STALLAERT, K. — Geleegsnamen in Brabant. *Lett. T. V.* 253.
310. STROOBANT, L. — Le Brabant protohistorique et légendaire. I-II. *Arch. Belg. Ann.* LXIX, 489 ; LXXII, 5.
 Geeft heel wat bijzonderheden over topographie en toponymie.

311. — Notes sur la Taxandrie, la Mansuarie, Ryen et Stryen. *Congr. Arch. Malines* 1911, II, 453 en *Tax.* IX, 17.
312. — Ancienneté relative des vestiges de la période hallstattienne en Belgique. Quel est l'âge des tombelles de la Campine ? *Congr. Arch. Gand*, 1907 279 en *Tax.* IV, 104.
Groupements toponymiques : Galgeveld, Helle, Tomme, enz.
313. THYS, A. — Origine des noms de quelques localités dans l'arrondissement d'Anvers. *Bull. de la Propriété* 1879, 92.
314. TORFS, L. — Quelques villes secondaires de la province d'Anvers. Esquisses historiques. *Arch. Belg. Ann.* XXVI, 400.
315. VINCENT, A. — La liste des villes et villages brabançons de JEAN GIELEMANS. Etudes critiques. *Bijdr.* IX, 365.
316. VERVLIET, J. B. — Over de benaming Pagnot (Payot-tenland). *Volkst.* II, 62.
317. VLAMINCK, A. DE. — Lijst der dorpen toebehoorende aan de Brabantgouw die in de openbare akten vóór de XIe eeuw genoemd worden, met aanduiding van het jaartal des charters. *O. K. Dend.* 2° ser. I, 129.
In: De stad en de heerlijkheid v. Dendermonde. *Zie N° 631.*
318. WAUWERMANS, H. — Hydrographie de la vallée d'Anvers. *Arch. Belg. Ann.* XXXIX, 31.
319. WIJN, E. — Mogelijke naamsoorsprong van Antwerpen, België, Brabant, Brussel, Leuven en Mechelen. *Vla. Kb.* XLII, 149, 174.
320. WINKEL, L. A. TE. — Nog iets over de spelling van het woord « Brabant ». *Mag.* III, 185.

- ×. — Zie ook boven LENNEP, J. VAN Nr. 293.
321. WINKLER, J. — Bijzonder - Frankische ? of algemeen - Germaansche ? plaatsnamen in Brabant. *Biek.* II, 259.
322. WOUTERS, J. — Oude grensnamen in Klein-Brabant. *Brab.* IV, 146.

B. — Afzonderlijke steden of dorpen.

I. — ANTWERPEN.

323. BERGH, TH. VAN DEN. — De naam « Antwerpen », met als inleiding een beknopt overzicht van onze plaatselijke voorgeschiedenis. *Antwerpen*, 1918.
324. BOEYNAEMS-PONTUS. — Antwerpen en zijnen reus Antigoon. Etymologische uitleggingen hunner namen. *Mechelen*, 1911.
325. GÉNARD, P. — De haardtellingen van Antwerpen van 1480 en 1526. *Antw. Arch.* XIV, 179.
326. — Overeenkomsttafel der oude Wijkboeken. *Antw. Arch.* XVII, 250.
327. — Verslag over de benaming der nieuwe straten bij de vergrooting van Antwerpen. *Antwerpen*, 1865.
328. GEUDENS, E. — Plaatsbeschrijving der straten van Antwerpen en omtrek, naar het Charterboek van 1374, der H. Geesttafel van O. L. Vrouwekerk. *Volksl.* IX, 15, 39, 75, 123, 161, 214 ; X, 45, 99, 177 ; XI, 44, 92, 153, 226 ; XII, 25, 69, 130, 181, 221.
329. — Plaatsbeschrijving der straten van Antwerpen en omtrek naar het Charterboek van 1374, der H. Geesttafel van O. L. Vrouwekerk. *Bijdr.* I, 489 ; II, 43, 57, 207, 332, 476, 585 ; III, 156, 197, 372, 456, 542 ; IV, 146, 183, 217, 309, 479 ; V, 46, 138, 172,

223, 382 ; VI, 83, 165, 357, 501 ; VII, 23, 242, 413, 527 ; VIII, 70, 255, 409, 513 ; IX, 257, 539 ; X, 323, 438, 505 ; XI, 107, 265, 349 ; XII, 31.

Voortzetting van de bijdragen verschenen in *Ons Volksleven*.

330. — Plaatsbeschrijving der straten van Antwerpen en omtrek naar het Charterboek van 1374, der H. Geesttafel van O. L. Vrouwkerk. 3 dln. *Brecht*, 1902/1913.

Afzonderlijke uitgave in boekvorm van Nrs. 328 en 329.

331. HOLZER, C. — Die Bedeutung des Namen Antverpo. *Arch. Belg. Ann.* XXIII, 559.

332. LAET, H. DE. — De straten van Antwerpen. Een korte schets van personen en geslachten vermeld in de officieele lijst der straten en pleinen van Antwerpen. *Antwerpen*, 1900.

333. MARSHALL, E. — Essai historique et topographique sur l'origine de la ville d'Anvers et de ses premiers habitants. *Anvers*, 1829.

334. POFFÉ, E. — Taal, Taalkunde en Geschiedenis. *Belg.* XI², 232.

III. O. m. de Oudaanstraat te Antwerpen.

335. PRIMS, F. en VERBEECK, M. — Antwerpsch straatnamenboek. Lijst van al de straatnamen, oude en nieuwe met hun beteekenis, reden, oorsprong en veranderingen. *Antwerpen*, 1926.

336. STOCKMANS, J. B. — De Vlamingenstraat te Antwerpen. *Bijdr.* II, 279.

337. — Antwerpen's naamreden. *Arch. Belg. Ann.* LV, 324.

Voor al oude vormen van Antwerpen.

338. THIJNS, A. ⁽¹⁾ — Historiek der straten en openbare plaatsen van Antwerpen. *Antwerpen*, 1873. 2e uitg. *Antw.* 1893.
339. — Les faubourgs d'Anvers en 1808 (d'après un écrit du temps). 5e section d'Anvers. *Bull. de la Propriété* 1875, 112.
340. TORFS, L. — Antwerpen's naamreden. *Arch. Belg. Ann.* XXV, 442.
Verslag door : BROECKX, C. *Arch. Belg. Bull.* 1864/1874, 306.
Vooral Bijlage : Oude vormen 620-1567.
- ×. VERBEECK, M. — Zie PRIMIS, F. N^r. 335.
341. VLAMINCK, A. DE. — Etymologie van Antwerpen. *O. K. Dend.* 2e ser. II, 268.
342. WILLEMS, J. F. — Historisch onderzoek naar den oorsprong en den waeren naem der openbare plaetsen en andere oudheden van de stad Antwerpen (van stadswege uitgegeven). *Antwerpen*, 1828.
Voorts verwijzen wij graag naar :
343. LAAR, A. VAN. — Bibliographie van de Geschiedenis van de stad Antwerpen. *Brussel*, 1927.
Toponymie en plaatsbeschrijving : N^{rs}. 197 en vlg.
Wij vermelden o. a. :
344. X. — Leyste generael van alle de quartieren der stad Antwerpen met de naemen der heeren commissarissen die in dezelve den armen besorgen. *Antw.* 2 1/2 XVIIIe E. (*V. Laar*, N^r. 217) ⁽²⁾,

⁽¹⁾ Vgl. ook THIJNS, A. — Recueil des Bulletins de la Propriété, publiés par le journal « *L'Escaut d'Anvers* », pendant le cours de l'année 1869. Id. voor de jaren 1870-1893.

Id. — Supplément au Recueil des Bulletins de la Propriété. *Anvers*, 1895.

⁽²⁾ Bij uitzondering worden hier een paar stukken uit de XVIIIe eeuw vermeld. Voor Antwerpen zie men nog : GRAPHEUS, J. — De nomine florentissimae Antverpiensis. *Antw.* 1527.

345. X. — Verdeeling der stad Antwerpen in 32 quartieren, met de letters, naemen en straeten, waer mede alle de selve sijn onderscheyden, mitsgaeders van de gangen met hunne naemen en getallen, die bevonden worden in de quartieren onder de letters EE, FF en GG : degene separaatelijck besorgt worden. *Antw.* 1779. (*V. Laar*, N^r. 218).
346. DONNET, F. (*V. Laar*, N^r. 236). — GEUDENS, E. (*V. L.*, N^r. 233). ROOSES, M. (*V. L.* N^r. 231). — SUYVELGHEEST, L. C. = TORFS (*V. L.*, N^{rs}. 227, 228). — TORFS, L. C. (*V. L.*, N^r. 229). — VALCKENISSE, A. VAN. (*V. L.*, N^r. 1197). — X. (*V. L.*, N^r. 230).

Ten slotte verwijzen wij nog naar :

347. WAUWERMANS, H. — Origine d'Anvers. *Arch. Belg. Ann.* XXXIX, 5.
348. — La tour bleue d'Anvers (met plan van Antwerpen XVIe e.). *Arch. Belg. Bull.* 1879/84, 31.

2. — MECHELEN.

349. B. G. — Mechelen. Historische opzoeking wegens haren naem. *Mechelen*, 2. j.
350. BERGH, F. VAN DEN. — Mechelsche straatnamen. *O. K. Mech.* XXV, 20.
351. — Schermoelsblok. *Mechl.* I, 40.
352. BOEYNAEMS-PONTUS. — Malines, la Dyle et la Mélane. Etymologie de ces noms. *Congr. Arch.* Malines 1911, II, 349.
353. CASTER, W. VAN. — Histoire des rues de Malines, et de leurs monuments. *Malines*, 1882.
354. — Bemerkingen over de benamingen van straten der stad Mechelen. *O. K. Mech.* III, 219.
355. — Namen der straten van Mechelen en korte beschrijving harer vorige en nog bestaande oude gebouwen. *Mechelen*, 1901.
356. CONINCKX, H. — Une autre étymologie du nom « Malines ». *Mechl.* II, 121, 129.

357. — A travers le vieux Malines. Ce que révèlent les archives de Pitsebourg. *O. K. Mech.* XI, 35.
358. DELAFAILLE, F. E. — Een uithangbord op Neckerspoel (Formontré). *Bijdr. Mech.* I, 7.
359. — Scheerstraat. *Bijdr. Mech.* II, 131.
360. — Pasbrug. *Bijdr. Mech.* II, 135.
361. FONCKE, R. — Deftige herbergen in Oud-Mechelen. *Mechl.* I, 2.
362. GESSLER, J. — Mechelen-Malines. Een etymologisch vraagstuk. *Nieuw Leven* II (1906), pass.
363. — Proeve van toponymische ontleding. De oorsprong van den plaatsnaam Mechelen kritisch, historisch en phonetisch onderzocht. *Looz* XVII, 41 ; XVIII, 1.
364. MARNEFFE, E. DE. — Recherches sur le nom de Malines. *O. K. Mech.* IV, 1.
365. — Questions de Toponymie. Encore le nom de Malines. *O. K. Mech.* IV, 347.
366. — Notes complémentaires. *Ibid.* 372.
367. REYDAMS, A. — Omstreken van Mechelen. *O. K. Mech.* XV, 416.
368. — De namen en de korte geschiedenis der huizen van Mechelen, *O. K. Mech.* V, 281.
369. SERRURE, C. A. — Etude sur l'origine du nom de Malines. *O. K. Mech.* IV, 219.
370. STEURS, F. — De oude bruggen van Mechelen. *Verh. Mech.* 1.
371. STEURS, V. en UYTTERHOEVEN, J. — De Toponymie van Mechelen, met een historische inleiding. *Borghout*, 1926.
Rec. F. J. *Oudh. K.* XVIII, 48.

372. X. — Rapport présenté au Conseil de la Ville de Malines, le 18 juin 1851, par la Commission chargée de reviser les dénominations des rues, places publiques, portes et boulevards. *Malines*, 1852.

Ook in de volgende bijdragen vindt men heel wat toponymische gegevens :

373. CLUYSENERE, T. — Oud-Mechelen. I. Den Blanckaert. II. De Crane. *Vla. Za.* IV, 45, 54.
374. CONINCKX, H. — Malines sous la république française. 3e p. Depuis la deuxième invasion française jusqu'à l'avènement de Napoléon Ier à l'empire. *O. K. Mech.* IV, *Suppl.* 5.
375. — Dans la banlieue de Malines au temps jadis. I. Moulins à vent. II. Gibet et colombiers. *Mechl.* II, 1. 20.
376. — Bruul. *Mechl.* III, 115.
377. — Un mot à propos de la maison connue sous le nom de « Hemelrijk », rue Notre-Dame, à Malines. *O. K. Mech.* X, 21.
378. CUYPERS, P. — De verlichting der straten van Mechelen in 1740. *O. K. Mech.* XII, 322.
379. FONCKE, R. — De kat in de Mechelsche folklore. *O. K. Mech.* XXVII, 38.
380. REYDAMS, A. — Het Blokhuis. Laatste overblijfsel der buitenversterkingen van Mechelen. *O. K. Mech.* VIII, 83.

3. — BRUSSEL.

- ×. CARNOY, A. — De plaatsnamen van de Brusselsche omgeving. *Zie N^r.* 285.
381. COMBAZ, P. et BEHAULT, A. DE. — La première enceinte de Bruxelles. *Arch. Brux. Ann.* I, 141.
382. PEIGNE-DELACOURT, M. — L'origine des noms de Bruxelles et Louvain, attribuée à d'anciens appareils de chasse à La Haye. *Namur*, 1871.
- ×. SPINNAEL, P. — Notice historique etc. *Zie N^{rs}.* 307, 308.
383. WAUWERMANS, H. — La Tour Noire à Bruxelles. *Arch. Belg. Bull.* 1885/90, 464.

384. X. — Les rues de Bruxelles, débaptisées par ses édiles en l'an III, l'an VI, l'an VII de la République, et rebaptisées par leurs successeurs dans les ans de grâce 1806 et 1851... précédé du système des dénominations topographiques pour les places, rues, quais, etc. de toutes les communes de la République, présenté par le citoyen H. Grégoire, évêque de Blois. *Bruxelles*, s. d.
385. X. — Commissie voor de benaming der straten te Brussel. *Vla. School* 1879, 75, 99, 108.
- Men moge verder ook naslaan :
386. HENNE, A. et WAUTERS, A. — Histoire de la ville de Bruxelles. 3 vols. *Bruxelles*, 1845.

4. — DIEST.

387. PHILIPPEN, L. — Het Dispargum - vraagstuk. *Dagh.* XVII/XVIII, 81.
388. * — De naam Diest. *Dagh.* XVII/XVIII, 155.
389. — Abalie en Baruitstraat. *Dagh.* XIX/XX, 165.
390. R[AYMAEKERS], F. J. — Historische navorschingen wgens de namen der plaatsen, straten, enz. binnen Diest. *Brab. Mus.* 211.

5. — KERKOM.

391. MARTENS, E. — Monographie de la paroisse de Kerkom en Brabant. 3^e partie : Toponymie de la commune. *Hag. G.* IX, 15.

6. — LEUVEN.

392. BROECK, A. VAN DEN. — Oorsprong van plaatsnamen. Loven of Leuven en Lovenjoel of Lovenjoul. *Hag.* V, 85.

393. — Nog iets over den naam Leuven of Loven.
Hag. VI, 9.

394. LOVEN, M. VAN. — Aen de Heeren Redakteurs van den Middelaer, over de spelling van het woord Leuven (met antwoord door D. J.). *Midd.* III. 40, 41.

×. PEIGNE-DELACOURT, M. — L'origine des noms de de Bruxelles et de Louvain, etc. *Zie Nr.* 382.

Zeer vele plaatsnamen vindt men vermeld bij :

395. EVEN, E. VAN. — Louvain dans le passé et dans le présent. *Louvain*, 1895.

396. TROOSTEMBERGH, M. DE. — Louvain féodal IV. La Seigneurie de Ham. *Bijdr.* V, 481 ; VI, 492 ; VII, 92.

397. — Louvain féodal V. Un cens féodal à Louvain. *Bijdr.* IX, 228.

Zie ook :

397. COMBAZ, P. et BEHAULT DE DORNON, A. DE. — Les premiers remparts de Louvain. *Arch. Brux.* V, 337.

7. — TIENEN.

399. RIDDER, F. DE. — Historiek der straten en openbare plaatsen der stad Thienen. *Hag. G.* 1911, 29, 81 ; 1913, 95 ; 1921, 17, 77, 114 ; 1923, 11 ; 1924, 3-4 27 ; 1925, 1-2 12 ; 1925, 3-4 20 ; 1926, 1-2 1 ; 1926, 3-4 9.

400. — De Dongelbergstraat te Thienen. *Brab. Folk.* III, 53.

401. WAUTERS, J. — De Verlatstraat te Thienen. *Brab. Folk.* V, 101.

Vgl. ook :

402. RIDDER, F. DE. — Kroniekje van Thienen of Diversche notabele dingen. *Hag. G.* 1910, 11.

403. — Iets over de wijngaarden te Thienen en omstreken. *Bijdr.* II, 109, 159.

404. BUVÉ, C. — Nog over de wijngaarden. *Bijdr.* II, 297.

C. — Varia.

405. ADRIAENSEN, E. — Rijckevorsel. *Oudh. K.* III, 17, 40.
Zie ook A[DRIAENSEN], A. — Rijckevorsel. *Kemp. Mus.* II, 287.
406. B. F. en B. J. — Allerlei - 1° Gammerages - Waarmaarde. *O. K. Kortr. Bull.* III, 315.
407. BERTELS, H. — Tumme et Quorcolodora. *Hist. Arch.* I, 49.
Deurne en het oude klooster aldaar.
408. BROECK-MELON, J. A. VAN DEN. — Losse bladen uit de geschiedenis van Lovenjoel. Uitlegging van de namen der gehuchten, velden, bosschen, weiden, beemden en straten. *Hag.* III, 125 ; IV, 28 ; V, 39.
Zie ook : *Hag.* I, 109 ; II, 18 (Lovenjoel : Ter Donck) en *Hag.* II, 77 (Ibid. : De Laet).
409. — Een woord over plaatsnamen. *Hag.* IV, 141.
O. a. Lovenjoel, Keerbergen, Rotselaar, Bautersem, Tremeloo.
- ×. — Oorsprong van plaatsnamen. Loven of Leuven en Lovenjoel of Lovenjoul. *Zie Nr.* 392.
410. BUVÉ, C. — De Heksenstraat te Bautersem. *Brab. Folk.* III, 58.
411. — Bautersem. *Dagh.* I/II, 151.
412. — De naam der stad Aarschot. *Hag. G.* 1914, 94.
413. — De dorpsnaam Heylisse. *Hag. G.* 1920, 7.
414. — De tweetalige naam Oudevoort-Ardivore. *Hag. G.* 1920, 9.
415. — De tweetalige naam Hamme-Hampton. *Hag. G.* 1920, 10.
416. — Nog de naam Aarschot. *Hag. G.* 1920, 21.
417. — De dorpsnaam Oorbeek. *Hag. G.* 1920, 55.

418. — De plaatsnaam Opstal. *Hag. G.* 1920, 85.
419. — De dorpsnaam Hoxem. *Hag. G.* 1920, 108.
420. — De molen van Bellecom. *Hag. G.* 1921, 52.
421. — Etymologie van Neerwinden en St-Joris-Wynghe. *Hag. G.* 1921, 73.
422. — Etymologie van Bierbeek. *Hag. G.* 1921, 70.
423. — Dubbele benaming van Bautersem. *Hag. G.* 1921, 75.
424. — Een nieuwe uitleg van den naam Thienen. *Hag. G.* 1921, 133.
425. CLAERHOUT, J. — Hunneghemstraat (te Assche). *Phil. Bijdr.* IV, 26.
426. CORNELIS, P. — De Verbastering onzer plaatsnamen. *Brab.* III, 154.
Over O. L. V. van Welriekende te Hoelaart.
427. COSIJN, A. — Les lieux-dits de Laeken. *Brab. Folkl.* III, 45.
428. — Les anciennes seigneuries de Laeken. *Arch. Brux.* XXX, 32.
429. — Le Château de Haeren. *Arch. Brux.* XXVII, 267.
430. COSTER, R. DE. — Etude historique et folklorique de Vollezeele. *Brab. Folkl.* III, 159.
431. COVELIERS, L. — Arendonk : oorsprong, naam, gehuchten, straten. *Aarschot*, 1922.
432. — Postel als plaatsnaam. *Arendonk*, 1925.
433. F. C. L. — Aanteekeningen op de heerlijkheid en de kerken van Op- en Neer-Dormaël in de 18^e eeuw. *Hag.* IV, 5, 39, 66, 114, 131.
434. F. J. — Calmpthoutana. 1. De plaatsnaam Calmpthout. *Oudh. K.* IX, 28.

435. — Allerlei (o. a. Wezel). *Oudh. K. X*, 28.
436. — Oude Kempische plaatsnamen. I. de Tommelberg. *Oudh. K. XI*, 29.
437. — Nabetrachtingen. *Oudh. K. XI*, 93.
Antwoord op Gommers, J. W. A. *Zie Nr.* 438.
438. — Oude Kempische plaatsnamen. I. Het Torenbosch of Doorenbosch op de Merreyt te Overbroeck (Brecht). II. De Nol. III. De Nollekens. IV. De Merreyt. *Oudh. K. XI*, 110.
439. — Nog over het «Torenbosch». *Oudh. K. XII*, 18.
440. GEVELERS, L. A. — Tongerloos pachthoeven in Brecht en omstreken. *Oudh. K. VII*, 41 ; *VIII*, 17, 41, 54 ; *IX*, 49 ; *XI*, 20.
441. GOMMERS, J. W. A. — Een wenk. *Oudh. K. XI*, 92.
Naar aanleiding van F. J. : Tommelveid.
442. GOOSSENAERTS, J. — Calmpthout - Ekstersbosch ?
Ned. Congr. Antwerpen 1910, 174.
443. IRAMA. — Een woord betreffend Becquevoort's geschiedenis. *Brab. Folkl.* *III*, 205.
444. JANSSEN, J. E. en NUETEN, L. VAN. — Meerle door de eeuwen heen. *Tax.* 1922, 49 ; *Ibid.* 1923, 81.
III. Toponymie. Dorp- en plaatsbenamingen.
445. KINDERE, L. VANDER-. — Deux mots à propos d'Uccle. I. le Dieweg. *Ac. Roy. Bull.* 1904, 646.
446. — Note additionnelle sur Dieweg. *Ibid.* 664.
Verschenen ook in *Id.* — Choix d'études historiques. *Brua.* 1909, 166.
447. LINDEN, E. VANDER-. — Nog over de naamverklaring «Dieweg» te Ukkel. *Brab.* *III*, 137.
448. LINDER, G. VANDER-. — Le Hunsberg à Merchtem. *Congr. Arch. Brux.* 1891, *II*, 408.

449. MARNEFFE, A. DE. — Gaillemarde et Gammerages (Galmaarden). *Brab. Folkl.* IV, 325.
450. MARTENS, F. — Les environs de Hal (d'après la carte de Ferraris [1767-1777]). *O. K. Hal* II, 22.
451. — Hal et ses environs. Les chemins. *O. K. Hal* III, 38.
452. MEERT, C. — Indeeling van het grondgebied van Brecht en gehuchten tijdens de Fransche Revolutie. *Oudh. K.* III, 22.
453. MICHIELSEN, J. — Brecht. De naam van Brecht. *Oudh. K.* II, 36.
- ×. NUETEN, L. VAN. — Zie JANSEN, J. E. N^r. 444.
454. OLMEN, A. VAN. — Aanteekeningen over Vorsselaer. *Oudh. K.* VI, 30.
455. — De hoeven der Norbertijner abdij St-Michiels van Antwerpen, gelegen in de polders. *Oudh. K.* XIV, 12.
456. PEETERS, H. — Over het verminken onzer plaatsnamen. *Volksl.* V, 65, 212.
Vooraf St-Joost ten Oode en Boschvoorde. Zie ook *Eendragt* V, 56.
457. PIOT, CH. — Etymologie probable du mot Weert. *Hist. Arch.* I, 125.
458. POTTMEYER, H. — Eenige opmerkingen aangaande den naam Kontich. *Bijdr.* X, 228.
459. — De plaatsnaam Schrieck. *Oud. K.* IV, 11.
460. — De plaatsnaam Mortel. *Oudh. K.* IV, 64.
×. Zie ook POTTMEYER, H. N^r. 303.
461. POSSOZ, J. — Notice sur Loth. *O. K. Hal* I, 48.
462. REYDAMS, A. — De huizen der kom van het dorp Moll. Namen en geschiedenis. *Tax.* III, 15.

463. ROSELETH, H. — Eenige beschouwingen over den oorsprong en de naamafleiding van Hekelgem. *E. S.* II, 185.
464. S. M. — Nog over den plaatsnaam « Welrieken » te Hoeilaart. *Brab.* III, 167.
465. STEENACKERS, E. — Schelde en Rupel. *Mechl.* II, 17.
466. STROOBANT, L. — Découverte d'une villa romaine à Merxplas (Anvers). *Arch. Belg. Bull.* 1912, 59 en *Tax.* VIII, 232.
467. — Nécropoles à incinération mérovingienne et hallstattienne à Brecht (Anvers). *Tax.* IX, 37.
 Vgl. hierover ook *Congr. Arch. Malines* 1911, 775 en zie o. m. van denzelfden schrijver : La nécropole à incinération de Rijckevorsel (Anvers). *Arch. Belg. Ann.* LXVIII, 75. — La nécropole par incinération du Looi à Turnhout. *Tax.* III, 111. — Id. de Grobbendonck. *Tax.* II, 71. — Id. de Baerle-Duc et Baerle-Nassau. *Tax.* V, 137.
468. TROOSTENBERGH, M. DE. — Le Strijdbeempd à Winghe-Saint-Georges. *Brab. Folk.* III, 148.
469. UYTTERHOEVEN, J. — Een woord over Rymenam. *Mechl.* V, 24, 40.
470. — Een woord over de benaming « Quatre Verres » (herberg). *Mechl.* V, 60.
471. VERDOODT, A. — De Verbastering onzer plaatsnamen. *Brab.* III, 103.
 O. a. Welrieken, Diesdelle, Nijverseel, enz.
472. VERHEYEN, A. — Wezel-hof. *Tax.* 1921, II, 35.
473. VERHOEVEN, P. J. — De oudste geschiedenis van Calmpthout. *Oudh. K.* X, 17.
474. VINCENT, A. — Willerrieken (Forêt de Soignes) et sa légende. *Univ. Brux.* XV, 754.
475. — Le village de La Hulpe et la rivière d'Argent. *Rev. Instr.* LIV, 10.

476. VINCKX, J. — Orsmaal. Geschiedkundige aanteekening. *Hag.* V, 118.
477. WAUTERS, A. — A propos de la ville de Léau, de son ancienneté, de son nom, et de ses origines. *Arch. Brux.* I, 127.
478. W[ILLEMS], J. F. — Etymologiën. *Belg. Mus.* VI, 332. Muysen, Battel, Heffen, Leest, Sempst.
479. WOUTERS, J. — Plaatsnamen van Steenhuffel. *Brab. Folk.* V, 201.
480. X. — De oude plaatsnaam « De Stege » te Brecht. *Oudh. K.* VII, 29.
Zie ook M. J. — Benamingen van huizen en gebouwen. *Oudh. K.* VII, 11.
481. X. — Oude en merkwaardige huizen (Brecht). *Oudh. K.* IX, 60.
482. X. — Wechelderzande. *Dagh.* XXIII, 64.
483. X. — (Turnhout = Thourout). *R. d. H.* V, 249.
484. X. — Op de Locht, te Brecht. *Oudh. K.* IX, 16.
485. Z. Y. X. — Gammerages, Waarmaarde. *Bijdr.* V, 11.
486. Z. Y. X. — Afflighem. *D. Wa. B.* 1902, II, 227.

(Wordt vervolgd)
